

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bakalářská práce

2012

Eva Neubauerová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Eva Neubauerová

**Intimita a láska v rituálech sekt a
menšinových církví**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Eva Neubauerová**

Vedoucí práce: **Mgr. Michal Kotík**

Datum obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

NEUBAUEROVÁ, Eva. *Intimita a láska v rituálech sekt a menšinových církví*. Praha, 2012. 68 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Michal Kotík.

Abstrakt

Následující práce je pokusem o rozšíření sociologické diskuze o nový pohled na zkoumání sekt a menšinových církví. V rámci teoretických východisek práce je kladen důraz na vymezení problematiky sekt, menšinových církví, rituálu, intimity i lásky, a to v jejich konceptuálním a klasifikačním rámci bez subjektivní interpretace autora. Práce vychází ze základních sociologických konceptů jednotlivých pojmů. Základním předpokladem práce je hypotéza, že sekty a menšinové církve lze nějakým způsobem klasifikovat a typologizovat podle toho, jak ve svých rituálech pracují s oblastí intimity a citových vztahů svých členů. Cílem práce je tuto typologii vytvořit jednak na základě komparace života rodiny ve většinové společnosti a života rodiny ve zkoumaných skupinách, a jednak na základě analýzy samotných rituálů. Práce se zaměřuje pouze na skupiny odvozené z křesťanství. V závěru práce jsou shrnuty nejen výsledky komparace i analýzy rituálů, ale také limity výzkumu.

Abstract

This thesis is an attempt to extend the sociological discussion of a new perspective on the study of sects and minority churches. Within the theoretical background of the work a basic emphasis is given to defining the problem of sect, minority churches, ritual, intimacy and love in their conceptual and classificatory framework without subjective interpretation of the author. This thesis goes out from basic sociological concepts of each term. The main assumption of the thesis is the hypothesis that sects and minority churches can be somehow classified and typologized according to the ways how do they cooperate with intimacy and love in their rituals. The aim of this final thesis is to create this typology based for one thing on comparison of family life from major society with family life from examined groups and for other thing based on analysis of their rituals. The thesis is oriented only on groups derived from Christianity. The conclusion summarizes not only the results of the comparison and analysis of rituals, but also its limits.

Klíčová slova

Sekta, menšinová církev, rituál, intimita, láska, rodinná intimita, partnerská intimita, individuální intimita.

Keywords

Sect, minority church, ritual, intimacy, love, family intimacy, partner intimacy, individual intimacy.

Rozsah práce: 125 608 znaků.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že tato závěrečná práce nebyla použita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17.5. 2012

Eva Neubauerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému konzultantovi, panu Mgr. Michalovi Kotíkovi, za trpělivost a podnětné poznámky i rady.

Rovněž bych chtěla poděkovat svojí mamince, Mgr. Zdence Neubauerové, za neutuchající podporu a vytváření co nejvhodnějšího prostředí pro psaní mé závěrečné práce. Děkuji.

Projekt bakalářské práce

Předpokládaný název práce:

Intimita a láska v rituálech sekt a menšinových církví

Eva Neubauerová

3. ročník SOSP

ISS FSV UK

LS 2011

KONTEXT

Sekty, menšinové církve, různé kultury a náboženská hnutí jsou sociální skupiny, které se vyskytují v celé společnosti napříč všemi kulturami [viz Sekty a nová náboženská hnutí: Dokumenty katolické církve]. Mnohé fascinují svým tajným životem, mnohé děsí svou ideologií a v jiných vzbuzují zvědavost. Jsou to specifické sociální skupiny, jež si stanovují vlastní pravidla pro fungování, která se dotýkají snad všech oblastí lidského života; včetně intimity a lásky.

Na sekty a menšinové církve lze pohlížet z mnoha různých úhlů. Své vysvětlení nabízí teologická literatura, filozofové různých období, stejně jako mnoho psychologických směrů a politologických teorií. Ve své práci se však zaměřím na sociologické chápání sekt a menšinových církví stejně jako intimity a lásky, a to proto, protože právě sociologie již svou podstatou a zaměřením chápe tyto jevy jako fenomény týkající se celé společnosti a takto je i interpretuje.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Hlavními teoretickými východisky proto bude sociologie sekt a sociologie malých skupin. Přestože některé menšinové církve čítají stovky tisíc členů, a nespádají tedy do sociologie malých skupin, vykazují jasné znaky sektářství, jak je definuje Vojtíšek, Barrett, Wiebeus i dokumenty Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů. Proto jsem se rozhodla věnovat se ve své práci i těmto organizacím.

Jedním z takových společných znaků je i přítomnost rituálů. Díky náboženské symbolice těla, která je zakořeněna hluboko v každém náboženství, je možné v rituálech sledovat různé chápání a používání lidské lásky a intimity [Bowie: 2008]. Pro účely své práce se budu opírat o pojetí intimity a lásky tak, jak je popisují Lynn Jamieson a Ulrich Beck.

K postihnutí legislativních aspektů mi poslouží Zákon č. 308/1991 Sb.o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, který vymezuje základní práva a povinnosti věřících, podmínky uznání církve a seznam církví a náboženských společností, které mohou se souhlasem státu působit v ČR.

VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Hlavním výzkumným problémem je zjistit a objasnit, při jakých rituálech sekt a menšinových církví se objevuje intimita a láska, jak v rámci svých ideologií tyto skupiny lásku a intimitu definují a jak je následně používají ve svých rituálech.

Součástí pojetí výzkumného problému a jeho zkoumání je i hodnotový rámec, v němž se budu pohybovat. Vycházím přitom z hodnot vyplývajících z Listiny základních práv a svobod, Zákona o rodině 94/1963 Sb. a náboženské a ideologické objektivitě autora práce.

PŘEDPOKLÁDANÁ STRUKTURA PRÁCE

V úvodu a teoretické části se zaměřím na objasnění názvu své práce; na vysvětlení pojmů láska, intimita a jejich vzájemného vztahu. Dále upřesním, které skupiny a s jakými znaky lze považovat za sekty a proč se věnuji i menšinovým církvím. Další část práce věnuji objasnění úlohy rituálů v sektách a menšinových církvích, při čemž budu čerpat především z Eliada a jeho teorie o rituálech a tajných společnostech.

Intimita a láska prolínají celý náš život, protože jsme neustále v interakci s jinými lidmi a tvoříme vztahy a sociální sítě. I sekty a menšinové církve jsou takovými sítěmi. I v nich hraje intimita a láska důležitou roli. Možná tak důležitou, že bychom mohli předpokládat, že se jedná o hlavní faktory, které určují jejich „nebezpečnost“. V závěru teoretické části tedy vysvětlím, proč se budu v rituálech sekt a menšinových církví zaměřovat právě na vztahy intimity a lásky, z jakého důvodu se v nich objevují apod.

Praktickou část věnuji vlastní obsahové analýze sekundárních dat. Budu zjišťovat, ve kterých typech rituálů se láska a intimita vyskytuje, jaké druhy lásky se objevují a v jakém smyslu je chápána láska a intimita. Na základě analýzy se pokusím vytvořit typologii rituálů podle toho, jakou roli v nich plní intimita a láska. Charakter typologie a její východiska budu odvozovat dle výsledků obsahové analýzy.

METODOLOGIE

Analytickou metodou k naplnění teoretického cíle je kvalitativní obsahová analýza. Jako pomocnou metodu jsem zvolila také kvalitativní metodu - metodu hledání pomocných vzorců, která spočívá v nalezení společných vzorců jednání pro vytvoření typologie.

Budu pracovat převážně se sekundárními daty (zveřejněné části vyšetřovacích spisů, autobiografie bývalých členů sekt, výpovědi), protože vlastní sběr dat, což by byly kvalitativní rozhovory se členy sekt a menšinových církví, považuji za rizikový a ideologicky zkreslený. Naprostá většina těchto skupin v České republice jsou skupiny odvozené z křesťanství, a přestože i ve světě křesťanské sekty dominují [Barrett: 1998, Wiebeus: 1997], byla by na základě takových dat vytvořená typologie příliš úzkoprofilová; inspirovaná pouze rituály křesťanských sekt a sekt odvozených z křesťanství. Ve své práci bych se však ráda zaměřila i na latinsko-americké sekty, východní skupiny i na africké kultury, kde spatřujeme pestrou škálu rituálů.

Sekundární data se pokusím doplnit o polostrukturovaný rozhovor s jednou z největších kapacit v oboru sekt a menšinových církví – panem Petrem Velechovským a event. dalšími odborníky ze Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů.

PŘEDBĚŽNÁ LITERATURA

- BARRETT, D.: *Sekty, kultury, alternativní náboženství*. Praha : IŽ, 1998.
- BECK, U.: *The normal chaos of love*. Cambridge, Oxford: Polity Press, 1995.
- BOROVIČKA, V. P.: *Sekty satanských bohů*. Praha : Baronet, 1996.
- BOWIE, F.: *Antropologie náboženství: Rituál, mytologie, šamanismus, poutnictví*. Praha : Portál, 2008.
- ELIADE, M.: *Iniciace, rituály, tajné společnosti. Mystická zrození*. Brno : Computer Press, 2004.

- FRÖHLING, U. *Byla jsem otrokyní v satanské sektě*. Frýdek Místek: Alpress, 2009.
- GIDDENS, A.: *Sociologie*. Praha: Argo, 1999.
- HASSAN, S.: *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994.
- HOLE, G.: *Fanatismus: Sklon k extrému a jeho psychologické kořeny*. Praha : Portál, 1998.
- HUMMEL, R.: *Reinkarnace. Víra a převtělování a víra křesťanů*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.
- JAMIESON, L.: *Intimacy*. Cambridge, Oxford, Malden, MA: Polity Press, 1998.
- kol. aut.: *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.
- kol. aut.: *Sekty z pohledu církví v Evropě*. Praha: Pastorační středisko, 1998.
- kol.aut.: *Malý slovník sekt*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.
- KŘEMEN, P.: *Akta se sektou*. Praha : Duel, 1997.
- KŘIVOHLAVÝ, J.: *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. Praha : Grada, 2006.
- *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností*, sestavil F.R. Hrabal. Bratislava: Cad Press, 1998.
- LUŽNÝ, D.: *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 1997.
- *Magie, zlí duchové, satanské obřady* (Pastýřský list toskánských biskupů). Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- MESSORI, V.: *Případ Opus Dei*. Brno: Cesta, 1998.
- NOVOTNÝ, T.: Opatrný A., Remeš P., Vojtíšek Z.: *Zneužití náboženství*. Praha: Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, 1996.

- NOVOTNÝ, T.: Vojtíšek Z.: *Základní orientace v nových náboženských směrech*. Praha: Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, 1995.
- NOVOTNÝ, T.: *Mormoni a Děti Boží*. Praha: Votobia, 1998.
- OPATRŇY, A.: Štampach I. Odilo OP a kol.: *Satanismus*. Praha: Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, 1995.
- *Sekty a nová náboženská hnutí : Dokumenty katolické církve*. Praha : Zvon, 1997.
- RAYMOND, F.: *Krize svědomí, Výpověď člověka, který odešel z ústředí svědků Jehovových*. Praha: Návrat domů, 1992.
- RIDLEY, M.: *Červená královna*. Praha: Portál, 2007.
- ŠTAMPACH, O. I.: *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. Praha: 1994.
- ŠTAMPACH, O. I.: *Život, Duch a všechno*. Brno: Sursum, 1993.
- VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir, 1998.
- WIEBEUS, H.: *Sekty a lovci duší*. Plzeň : Nava tisk, 1997.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	2
1. VÝZKUMNÝ CÍL A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	4
2. LÁSKA A INTIMITA V SOCIOLOGII	5
2.1 LÁSKA JAKO VÝSLEDEK SOCIALIZACE	6
2.2 INTIMITA A JEJÍ VNÍMÁNÍ V SOCIOLOGII	8
3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA KLASIFIKACE SEKT	10
3.1 SEKTY VE VÝZKUMNÉM PARADIGMATU	12
3.2 MENŠINOVÉ CÍRKVE	15
4. DEFINICE A PŘÍSTUPY ZKOUMÁNÍ RITUÁLU	16
5. METODOLOGIE	18
5.1 VÝZKUMNÁ JEDNOTKA A ZDROJE CITOVANÝCH DAT	18
6. KOMPARACE RODINNÉHO ŽIVOTA VE VĚTŠINOVÉ SPOLEČNOSTI A V SEKTĚ ..	20
6.1 RODINA	20
6.2 BYDLENÍ A ŽIVOTNÍ PROSTOR RODINY	21
6.3 PARTNERSKÝ VZTAH A MANŽELSTVÍ	23
6.4 RODINNÉ HODNOTY	26
6.5 PŘÍSTUP K DĚTEM A JEJICH VÝCHOVA.....	29
6.6 VNITŘNÍ ATMOSFÉRA RODINY	32
6.7 AUTONOMIE RODINY	36
7. ANALÝZA RITUÁLŮ	39
7.1 KAŽDODENNÍ RITUÁLY	40
7.2 KAŽDOROČNÍ RITUÁLY	41
7.3 PŘECHODOVÉ RITUÁLY	41
7.4 RITUÁLY SEKT A MENŠINOVÝCH CÍRKVÍ	42
7.5 VÝSTUPY ANALÝZY RITUÁLŮ	45
7.6 RITUÁLY NARUŠUJÍCÍ OBLAST INTIMITY A CITOVÝCH VZTAHŮ	46
7.6.1 <i>Rodinná intimita a láska</i>	46
7.6.2 <i>Partnerská intimita a láska</i>	50
7.6.3 <i>Individuální intimita</i>	53
7.7 RITUÁLY NENARUŠUJÍCÍ OBLAST INTIMITY A CITOVÝCH VZTAHŮ	56
8. ZÁVĚR	57
SUMMARY	59
POUŽITÁ LITERATURA	61
SEZNAM PŘÍLOH	66
PŘÍLOHY	67

Úvod

V současném světě řeší politiky jednotlivých států i nadnárodní politická uskupení řadu komplikovaných problémů, které jsou důsledkem či průvodním jevem fungování moderní společnosti. V Evropě i v Americe je předmětem diskuzí krize kapitalistické a industriální společnosti, Latinská Amerika se soustřeďuje na řešení chudoby a hlubokých sociálních konfliktů a v Africe pokračuje krize postkoloniálního období, politické nepokoje apod. Rostoucí zklamání jednotlivců z technické společnosti, z neefektivních vzdělávacích, zdravotních či sociálních systémů, z církve, nepředvídatelného trhu, světa obchodu a politiky jako takové, z nutnosti honění se za materiálním úspěchem s cílem zajistit si důstojné podmínky pro život vede k nespokojeným masám a uzavřenosti jednotlivců.

Dopady urbanizace, sekularizace společnosti, krize rodiny i společenských systémů vedou k pasivitě a lhostejnosti jednotlivců. Mnoho z nich však hledá zdroj opětovné spiritualizace, duchovní vedení a kulturní zakotvení. Smysl života pak na první pohled nacházejí v nových duchovních probuzeních, kterými jsou sekty a menšinové církve.

Tyto skupiny svým členům nabízejí jednoduché odpovědi na složité existenciální otázky, možnost podílet se na chodu společenství a řešení nejistoty v tak nepředvídatelném světě. Sekty a menšinové církve existují ve společnosti již od jejího počátku, ale nikdy nebylo jejich šíření tak explozivní jako v současné době. Nová náboženská hnutí na první pohled svým členům nabízejí novou pravdu o stvoření a smyslu světa a života. Doplnují emocionální propasti vřelostí, podporou, přátelstvím, solidaritou a spásou. Nahrazují neuspokojivé společenské autority duchovním vůdcem, charismatickým mistrem či skupinou proroků, kteří určují nové vize a směr vývoje.

Právě nové alternativy vidění a vývoje světa, vize nového začátku či epochy lákají citlivé jedince bez ohledu na jejich vzdělání do těchto skupin. Desítky až stovky milionů lidí po celém světě vstupují do různých sekt a menšinových církví, aniž by věděli, že si mohou ublížit.

Studium sekt a menšinových církví se již dlouhou dobu vyskytuje v popředí mých studijních zájmů. Oblast intimity a lásky jsem se rozhodla zkoumat proto, že tuto problematiku ve vybraných skupinách považuji zatím za nedostatečně prozkoumanou.

Primárním cílem mé bakalářské práce je proto přinést nové téma do sociologické diskuze, i když s mírným zpožděním vůči realitě. Splnění primárního cíle práce spočívá v nalezení a vytvoření typologie rituálů podle toho, jak v nich sekty a menšinové církve s oblastí intimity a citových vztahů pracují. Zda je využívají ku prospěchu svých členů či ke zvýšení sociální kontroly.

První část práce je zaměřena na explanaci základních pojmů, tedy na vysvětlení pojmů z názvu práce, a rovněž má i explorační funkci; snaží se vymezit teoretická východiska a dimenze problému, identifikovat příbuzné jevy a klasifikovat a určit konceptuální mantinely, v nichž se při samotném výzkumu budu pohybovat. Cílem druhé části práce je nalezení velmi obecného modelu, podle kterého bude možné třídit rituály sekt a menšinových církví podle toho, jaký vliv mají na své členy v oblastech intimity a citových vztahů. Dílčím cílem analytické části je celé téma vybavit základními faktickými konstrukty, a určit tak směr vývoje dosavadní diskuze o nebezpečnosti zkoumaných skupin.

Není cílem práce poukázat na konkrétní skupiny a marginalizovat je, odsuzovat je či je hodnotit, ale nalézt obecný model klasifikace, do něhož lze zařadit (nebo alespoň porovnat) jakékoli ritualizované jednání s prvky intimity a lásky. Bez ohledu na velikost skupiny, na lokalitu jejího působení či na její ideologické odchýlení.

1. Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Předmětem této kapitoly je vymezení primárního výzkumného cíle práce a rovněž dílčích otázek, jež se pokusím v závěru práce zodpovědět.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak sekty a menšinové církve jakožto neetablovaná náboženská společenství pracují ve svých rituálech s oblastí intimity a citových vztahů a zda je možné je podle toho typologizovat. K naplnění výzkumného cíle práce poslouží následující výzkumné otázky:

- Jak se liší život rodiny ve většinové společnosti od života rodiny žijící v sektě nebo menšinové církvi?
- Jak sekty a menšinové církve s intimitou a láskou ve svých rituálech pracují?
- Jak vypadá typologie rituálů sekt a menšinových církví podle toho, jak se v nich oblast intimity a citových vztahů promítá?

2. Láska a intimita v sociologii

Existují desítky oborů zabývajících se či dotýkajících se nějakým způsobem fenoménu lásky, a existují tedy i desítky názorů na to, co je láska, jaký je její ideál apod. Známe definice biologů a lékařů, psychologů, evolučních biologů a filozofů všech možných období. Avšak za nejkompexnější a nejvýznamnější považuji sociologické pojmání lásky, protože sociologie je věda, která nepohlíží na vnitřní prožívání člověka tak výlučně jako psychologie. Nepohlíží na něj jako na soustavu hormonů a orgánů jako obory spojené s anatomíí. Sociologie již svou podstatou a zaměřením chápe lásku jako fenomén týkající se celé společnosti a nedokáže ji popsat jako jev probíhající uzavřeně v jednomu člověku. Naopak.

S láskou se setkáváme každý den, a to v různých podobách. Cítíme lásku k lidem, k vlasti, k bohu, ke svému psovi či k národu. Můžeme milovat jídlo nebo nějaký sport. Můžeme milovat svou práci nebo různá místa na světě. Hudbu však milujeme jinak než svého partnera, stejně jako matka miluje své dítě jinak než oblíbeného herce ze seriálu.

„Láska je specifickým druhem interpersonálního vztahu...“, který probíhá mezi dvěma lidmi. Interpersonální láska může být jednostranná i vzájemná a nabývá mnoha podob a lze ji chápat v několika rovinách (Výrost 2008: 257). Známe lásku manželskou, která je úzce spojena se sexualitou. Taková láska je spojením lásky pojímané jako vášně, intimity a osobní oddanosti. Dále známe lásku přátelskou, kterou chápeme jako osobní oddanost. Mateřská láska je dalším velice specifickým druhem lásky. Vyznačuje se velkou intimitou, protože se vyskytuje jen mezi matkou a jejím dítětem. Taková láska je plná intimity, potřeby blízkosti a závazku, podobně jako láska rodinná [Křivohlavý 2006: 177-178].

Sociologický slovník také nabízí více pohledů na lásku: „Vztah mezi dvěma lidmi charakterizovaný silnou citovou vazbou, nezištností, stálostí, vytrvalostí, odpovědností a vzájemnou věrností. (...) V přeneseném významu též vztah ke skupině lidí, idealizované osobnosti nebo ideji, který je tak silný, že jedinec klade sebe a své zájmy až na druhé místo. Ve třetím významu je láska totožná s romantickou zamilovaností“ (Jandourek 2007: 140-141).

Mnohé sociologické i filozofické teorie lásky vycházejí z původního konceptu Platóna, jenž lásku popsal jako duchovní záležitost, od níž lze oddělit tělesnost a sexualitu. Hovoří o lásce jako o principu a hierarchizuje ji, přičemž nejvyšší formou lásky je podle něj láska k moudrosti. Problematice lásky se věnuje v dialozích Faidros a spisu Symposium čili Hostina. Řada sociologů, kteří se zabývali láskou, jejími formami a proměnami, v převládající míře zkoumali partnerskou lásku; např. Zygmunt Bauman (teorie tekuté lásky), Beck a Beck-Gernsheimová, Antony Giddens (koncept čistého vztahu), Niklas Luhmann, Pierre Bourdieu (láska jako forma směny kapitálu) apod. Cílem této práce je však pracovat s obecnějším pohledem na lásku, aby zahrnovala nejen partnerský vztah, ale také jiné, ve společnosti se běžně vyskytující, formy lásky.

Sociologie se již nějakou dobu zabývá dilematem, zda je láska vrozená dispozice či něco, čemu je potřeba se učit a co je získané. Podle evoluční biologie a sociobiologie je láska vrozená dispozice. Proti jejich výrokům stojí široké spektrum sociologické opozice, např. Erich Fromm, Niklas Luhmann nebo Ulrich Beck.

2.1 Láska jako výsledek socializace

Erich Fromm, humanistický sociolog, psycholog a filozof 20. století, se zabýval láskou jako dovedností, které je potřeba se učit v procesu socializace. Zkoumal lásku jako univerzální vztah, nikoli jako vztah výlučně milostný a partnerský, a proto jsem si zvolila jeho úhel pohledu. Frommovo pojetí lásky je založeno na konceptu chápání člověka jako společenského tvora, který si je díky vědomí své vlastní existence vědomý i své konečnosti, a tedy i konečnosti svých bližních. Proto zažívá pocity frustrace a úzkosti z odloučení a samoty. Díky potřebě překonat tuto odloučenost a zbavit se samoty a strachu z odlišnosti je člověk ochoten učit se lásce, jejímž smyslem je právě tyto překážky odstranit [Fromm 1956: 14-17].

Podle Fromma existují tři způsoby, jak člověk překonává svou osamělost, aby dosáhl hledaného pocitu sjednocení: orgastické stavy, konzumní způsob života a umělecká činnost. Fromm však všechny hodnotí jako dočasné a za jediné východisko považuje lásku a umění milovat. „Tato touha po splynutí mezi osobami je nejmocnějším snažením člověka. Je to nejzákladnější vášeň, je to síla, která drží pohromadě lidstvo, rod, rodinu, společnost. Nedosáhnout tohoto splynutí znamená šílenství či zničení... Bez lásky by lidstvo nemohlo žít ani den“ (Fromm 1956: 20).

Dnešní člověk konzumuje lásku v příbězích, filmech, knihách, písničkách a nedochází mu, že to není automatická záležitost, ale že je potřeba se lásce učit. Lidé považují lásku za směnu, přičemž si pokládají špatnou otázku (jak být milován?) a na ní špatnou odpověď (díky přitažlivosti). „Přitažlivost“ obvykle znamená pěkný balíček vlastností, které jsou na trhu osobností populární a vyhledávané. (...) Tak se dvě osoby zamilují, když mají pocit, že našly nejlepší objekt, který je na trhu, se zřetelem na omezení svých vlastních směnných hodnot“ (Fromm 1956: 10-11).

Láska je však umění, kterému je potřeba se učit. Je to uznání individuality druhého, aktivní síla, která sjednocuje lidi, je to paradox, v němž dvě bytosti mohou splynout v jedno (dítě a matka v lásce mateřské a partneři v lásce partnerské), ale přesto zůstávají dva. Láska je podle Fromma umění dávat sebe sama, a v tom cítit a prožívat své bohatství. Cítit se jako někdo, kdo je ochoten pomoci a schopen něčím přispět ostatním [Fromm 1956: 22-26].

Každá forma lásky zahrnuje péči, odpovědnost, úctu a znalost. „Láska je aktivní péče o život a růst toho, co milujeme“ (Fromm 1956: 26). S péčí a starostlivostí souvisí odpovědnost, tedy být připraven a schopen odpovídat za své bližní jako za sebe. Úcta a respekt pak zabrání tomu, že se láska nezmění v majetnický a panovačný vztah. Díky úctě, kterou člověk cítí k milované osobě, chce, aby se tato osoba vyvíjela pro svůj rozvoj a prospěch. A konečně, „abychom mohli mít k někomu úctu, musíme ho znát.“ Poznání druhého je tedy odpověď na překonání odloučení. „V aktu lásky, sebedávání, v aktu pronikání jiného člověka nacházím sám sebe, objevuji sám sebe, objevuji nás oba, objevuji člověka,“ a toto se děje skrze proces myšlení (Fromm 1956: 27, 29).

Za základní princip lásky považuje lásku mateřskou. Mateřská láska je láska bezpodmínečná, pasivní, není nutné ji získávat a bojovat za ni. Jsme milováni, protože jsme, a tudíž stačí jen být – být matčíným dítětem. Je to láska nerovná, kdy matka jen dává a dítě bez oplátky bere. „Pro tento svůj altruistický, nesobecký ráz bývá mateřská láska považovaná za nejvyšší druh lásky, za nejposvátnější ze všech citových pout“ (Fromm 1956: 42).

Otcovská láska je již láska podmíněná, je potřeba si ji zasloužit, usilovat o ni. Vědomí, že abychom měli tuto lásku, je třeba někoho uspokojit, v nás zanechává pocit hořkosti a také pocit, že jsme využíváni a ne milováni pro to, co jsme. Zralý dospělý člověk, který od malička vnímal tyto základní principy, je schopen v dospělosti milovat a sám v sobě nese oba principy.

Další formou je láska bratrská, neboli láska k rovnému. Člověk miluje, tedy cítí smysl odpovědnosti, péče i úcty k jinému člověku, a je schopen mu pomáhat. Vesměs je to láska humánní, prosté lidství. Dále láska erotická, partnerská. Milovat druhého člověka erotickou láskou znamená toužit po absolutním spojení s druhým, rozhodnout se milovat a zavázat se k lásce, péči a odpovědnosti na celý život. Poslední formou je pak sebeláska, jejíž podstata spočívá v kladném životním postoji a zdravém sebevědomí [Fromm 1956: 35-47].

2.2 Intimita a její vnímání v sociologii

Intimita je součástí lásky i každodenního života společnosti. Je důvodem, proč lidé na pohřbu pláčou. Je to důvod, proč chce matka držet své dítě v náručí. Je to pohnutka, která nás nutí někoho obejmout. Intimita ve spojení s láskou jsou tak zásadní fenomény lidského života, že se promítají i do různých tradic v různých kulturách. Díky naší potřebě a chápání lásky a intimity se uzavírání sňatku nevyřizuje telefonem, ale snoubenci jsou přítomni i se svými rodinami – napříč mnoha kulturami. A nestojí každý v jiném rohu místnosti, ale těsně vedle sebe. Snad v každé kultuře, jejíž zvyky byly důkladněji popsány, se setkáme s intimním završením svatebního obřadu, ať už jde o polibek, objetí či nějaké sexuální obřady. A to je jen svatba. Termín intimita se běžně vyskytuje v naší řeči, ale je také významný pro řadu odborných teorií (psychologie osobnosti, psychoterapie, vývojová psychologie aj.).

Podle Maslowa jsou intimita a láska nejdůležitější z tzv. potřeb vyššího řádu (sociální, společenské potřeby stojící hned za fyziologickými potřebami), která není sice důležitá pro samotnou existenci a přežití jedince, ale je jedním z ukazatelů kvality života, jeho prožívání a naplnění [Maslow 2000: 67-69]. O důležitosti tělesné intimity pak hovoří Giddens: „Podle Freudova názoru nevyžadují děti jenom jídlo a pití, ale i erotické uspokojení. (...) Pojem „erotický“ pro něj znamená obecnou potřebu blízkého a příjemného tělesného kontaktu s jinými lidmi. (...) Kojenci a batolata mají skutečně potřebu fyzického kontaktu, včetně hlazení a mazlení“ (Giddens 1999: 48).

Lynn Jamieson podmiňuje existenci intimity dvěma základními předpoklady, a to vzájemným poznáním (privileged knowledge) a blízkým vztahem (close association). Vzájemné poznání nepředstavuje jen kognitivní poznání druhého člověka, ale také znalost vnitřního života druhého, určitou úroveň empatie a emocionálního porozumění [Jamieson 1998: 8]. „Blízký vztah a vzájemné poznání mohou být aspekty

intimity, ale možná to nejsou dostatečné podmínky k zajištění intimity, jak jí je obecně rozuměno“ (Jamieson 1998: 8)¹.

Na základě těchto pochyb rozšiřuje svůj koncept o potřebu hlubokého porozumění a určitý typ lásky, který však nemusí nutně obsahovat potřebu péče a sdílení. Takto charakterizovanou intimitu nazývá termínem „objevená intimita“ (disclosing intimacy) a jejím principem je prohlubování základních dimenzí vzájemné znalosti a blízkosti, a to „skrze mluvení a poslouchání, sdílení myšlenek, vyjadřování pocitů“ (Jamieson 1998: 158).² Intimita podle Lynn Jamieson znamená tedy soustavnou výměnu informací mezi jedinci, sdílení pocitů a myšlenek, a tak prohlubování jednotlivých složek intimity.

Intimita tedy není jen výrazem těla, ale i duše. Původní latinské „intimus“ znamená „skrytý před zraky druhých“ [Výrost 2008: 242]. Přestože nejčastěji se o intimitě hovoří v kontextu teorie kultury při popisování milostné relace mezi dvěma lidmi, neopomenutelným aspektem intimity je v této práci její netělesný význam; intimita jako exprese vlastního „Já“. Takto chápaná intimita zahrnuje osobní prostor každého člověka a potřebu tento prostor chránit. V každodenním životě si lidé chrání svou tzv. intimní zónu, která je vyhrazena osobnímu kontaktu. Narušení této zóny se pak ihned snaží napravit různými způsoby (nevraživým pohledem, gestem nebo symbolickou bariérou [Giddens 1999: 101].

Výrost shrnuje definici intimity do čtyř bodů: intimita je překročením hranic jedince, za kterými jsou jeho privátní zóny; intimita je sebeodhalování; vyjádření citů a je synonymum blízkosti dvou lidí [Výrost 2008: 243]. Intimitu je tedy složité definovat jednou větou, vztahuje se totiž k velmi širokému spektru dojmů a pocitů. Kromě tělesných aspektů zachycuje i důvěrnost, blízkost, skupinovou soudržnost i vnímání druhých (zvláště pak partnera nebo matka své dítě). Intimita vymezuje určité hranice pro „moje“ a „cizí“, pro akceptované a vyloučené.

---

¹ Vlastní překlad z originálu: „Close association and privileged knowledge may be aspects of intimacy but perhaps are not sufficient conditions to ensure intimacy as it is more generally understood.”

² Vlastní překlad z originálu: „...through talking and listening, sharing thoughts, showing feelings.”

3. Teoretická východiska klasifikace sekt

Na trhu sociologické literatury se setkáme s nepřehledným množstvím publikací pojednávajících o sociologii náboženství. Téměř každá z nich se v textu nějakým způsobem dotýká problematiky sekt a církví. Důvodem není atraktivita tématu jako jeho nejednoznačnost. Ujasnit si názor na to, co je to sekta a co církev, je velmi složitá otázka i pro sociologa. Různí odborníci se s tímto úkolem vypořádali po svém, avšak kde se vlastně pojem sekta vzal? Proč lidem, když ho v České republice slyší, přejde spíše mráz po zádech než úsměv na rtech?

Zkoumáme-li prameny literatury s cílem nalézt autora, který poprvé použil toto slovo, který jej vytvořil a poprvé definoval, budeme sahat hluboko do minulosti, protože slovo sekta se poprvé v písemné formě objevuje v Bibli. V díle Přehled religionistiky Štampach uvádí, že sekta pochází z latinského secta, přičemž toto slovo vzniklo z latinského překladu Bible, kde je původně použito řecké hairesis; společnost usilující o obnovení učení jiné, již ustanovené náboženské společnosti. Rovněž připouští, že termín sekta může být odvozen z latinského sequi (následovat), sequor (následuji) nebo seco [Štampach 2008: 181-182].

Pojem sekta je jedním ze základních pojmů sociologie náboženství, a svou pozornost mu proto věnoval snad každý autor sociologie náboženství. V průběhu času se východiska zkoumání tohoto termínu přesunula z výlučně terminologického pole do dimenze sociálních struktur. Světoví i čeští odborníci tak sektu nejen definují jako termín, ale vysvětlují ji jako princip. Sekta nemusí znamenat jen náboženskou skupinu, ale je to nálepka, kterou si skupina musí „zasloužit“. Musí splňovat jisté podmínky, které nesouvisejí jen s její podobou a fungováním, ale také se vztahem k jiným organizacím a společnosti vůbec. Sekta znamená vztah jedné sociální jednotky k většinové společnosti. Znamená marginalizaci, výlučnost, vzpouru a soubor více či méně společností uznávaných norem.

Do oboru tento termín uvedl Max Weber, jenž popsal sektu jako organizaci stojící v protikladu k církvi. Weber za sektu označuje skupinu, která prosazuje exkluzivní členství (elitářství), není početně velká, své fungování nezakládá na byrokracii, vyznačuje se uzavřeností a v jejím čele stojí charismatický vůdce [Václavík 2010: 141] [Štampach 2008: 182].

Na Webera navazuje jeho žák, Ernst Troeltsch, který v sektě spatřuje překážku plného náboženského vyjádření [Lužný 1997: 117-118]. Spíše kriticky se s sektám staví např. Yinger, B. Johnson, R. Stark, E. Ronald, W. S. Bainbridge a K.M. Porterfieldová. Naproti tomu R. Niebuhr a H. Becker se sekt zastávají, protože je považují za vývojový stav církve.

Rozšířeným konceptem je poměrně jednoduchý pohled Davida V. Baretta. Svou prostou definicí, že „sekta je pododdíl nebo odštěpek od již zavedeného náboženství“, však široce rozvádí v řadě svých publikací (Barrett 1998: 17). Rozlišuje společnosti, které usilují o obnovení staré nauky, od společností, které se vyznačují nesnášenlivostí, autoritářstvím, fanatismem a uzavřeností. Odlišuje skupiny, které svým fungováním škodí stoupencům, jsou násilné až destruktivní od skupin, které jsou sektami nazývány proto, že odmítají většinové náboženství (např. hinduistické skupiny ve střední Evropě) [Barrett 1998].

V českém badatelském prostředí dominují ohledně problematiky sekt Zdeněk Vojtíšek, Prokop Remeš, Ivan Odilo Štampach a Dušan Lužný. Podle publikací, které jsem doposud měla možnost studovat, se odvážím tvrdit, že českým odborníkům zabývajícím se sektami jde zejména o to, aby lidé na nová náboženská hnutí či minoritní náboženské skupiny, menšinové církve apod. nepohlíželi jako na nebezpečné skupiny, jejichž smyslem je vymývání mozků, izolace člena od okolního světa, zneužívání apod. Neznamená to, že se sekt zastávají, usilují však o dodržování náboženské svobody a o to, aby náboženské skupiny, které skutečně nejsou nebezpečné, nebyly diskriminovány.

Čeští sociologové zabývající se sektami usilují o implementaci termínu *nové náboženské hnutí*. Zdánlivá neutralita tohoto pojmu má za úkol nahradit pejorativní označení sekty ve slovníku odborné i laické veřejnosti. Motivem k vymazání termínu sekta je podle nich presumpce nevin. Když totiž někdo jednou označí náboženskou skupinu za sektu, je pro skupinu velmi složité se této nálepky zbavit. Sami odborníci tedy vytvořili pestrou škálu termínů, které mají slovo sekta vyřadit z odborného diskurzu: nové náboženství, nové náboženské hnutí, nová religiozita, alternativní náboženství, alternativní náboženské hnutí, pro nebezpečné skupiny pak označení škodlivá či destruktivní náboženská skupina, destruktivní kult či organizace [Štampach 2000: 5-6] [Lužný 1997: 21].

3.1 Sekty ve výzkumném paradigmatu

Výklad termínů sekta je tedy velmi nejednoznačný i pro odborníky, a vyžaduje proto mnohé specifikace. Sekty můžeme obecně vymezovat jako náboženské skupiny, které se odpojily od větších, již zavedených skupin. Chápeme-li sekty takto, můžeme říci, že každé velké náboženství začínalo jako sekta. Nebo se k sektám můžeme stavět jako ke skupinám, ve kterých převládají sklony k autoritářství, uzavřenost, fanatismus, nesnášenlivost či selekce informací. Právě s tímto pojetím budu ve své práci pokračovat.

Tato práce není zaměřena na definici sekt jako společenského problému či popis jejich znaků. Aby však byla práce komplexní, je nutné alespoň ve stručnosti zmínit charakteristiky skupin, se kterými je dále pracováno jako se sektami. Ne každá skupina musí obsahovat všechny znaky, ale pokud skupina obsahuje byť jen několik z nich, v této práci je za sektu považována.

V sektách rozhodně nevládne svobodné myšlení a rozhodování, ale autorita, kterou většinou představuje zakladatel hnutí nebo jeho dědicové. Vůdce bývá charismatický, často si v dětství či mládí prošel těžkou životní zkušeností. Vůdcové sekt mívají duševní poruchy a násilnické sklony. V nových náboženských hnutích je podceňován rozum, důraz je kladen na ideologické učení, což z členů snímá břemeno rozhodování. Jednoduché pravdy a dogmata, s nimiž vůdcové přicházejí, nechávají po svých členech šířit misiemi a nábořy. Dodávají členům pocitu důležitosti a angažovanosti, pocit moci nad tím, že oni jsou ti vyvolení a budou vládnout spasenému světu. Psychická manipulace, vyvolávání pocitů viny, utajování, výlučnost, izolace či obětní rituály jsou další znaky, které k sektám a tajným společenstvím patří [Vojtíšek 1998: 19-25].

Sekty existovaly na tomto světě snad od jeho počátku. Proč ale mají takový úspěch po celém světě i dnes, když už víme, jak nebezpečné mohou být? „Není přehnané tvrzení, že vztah člověka s Bohem a nutnost náboženského prožitku stojí v centru hluboké krize, která sužuje lidského ducha“ (Dokumenty katolické církve 1997: 12). Je pravda, že mnohé oblasti lidského života byly sekularizovány a mnoho lidí by spíše přivítalo jejich opětovnou spiritualizaci. Díky urbanizaci ztratili mnozí přistěhovalci do měst své náboženské zvyky, které praktikovali na vesnicích. Jsme dnes svědky mnohých změn: život se obecně zrychluje, denně nás zahlcují tisíce nových informací a jsou lidé, kteří takové změny a množství informací zkrátka nejsou schopni

zpracovat. Jejich strategií pro zvládnání vnitřního konfliktu je únik a sekty jsou jedním z těchto únikových míst.

Sekty mají vlastně v dnešní době mnohem jednodušší práci než v minulých staletích. Ve 21. století, kdy hovoříme o krizi rodiny, krizi morálky, ekonomických krizích mnoha zemí, o hrozbě válek a rychlém rozvoji komunikačních systémů, mnoho lidí zažívá jistý pocit dezorientace a nejistoty, a stávají se tak velmi zranitelnými [Dokumenty katolické církve 1997: 12-13]. Nejčastěji se členy sekt stávají lidé, kteří jsou citliví, s touhou být dobrými členy společnosti. Mohou to být lidé inteligentní i vzdělaní, nábožensky nerozhodnutí a do jisté míry naivní. Mnozí hledají smysl života a nedokážou se orientovat v náboženských otázkách [Vojtíšek 1998: 123- 124].

Sekty slibují rychlá řešení pro ty, kteří hledají svou identitu. Nabízejí osobnější přístup, než se kterým se setkáme u mas katolíků, živou účast na obřadech a jiné aktivity, které splní potřebu lidí někam patřit. Vůdci sekt vědí, že lidé potřebují odpovědi a duchovní vedení. Že potřebují vizi, chtějí se angažovat a cítit jistou kulturní a skupinovou identitu. Tu jim společenství slibuje.

Se sektou je vždy spojena nějaká náboženská ideologie. Ve své práci se zabývám jen sektami odvozenými z křesťanství. Prokop Remeš je dělí dále podle toho, jak moc se odchyľují od původního křesťanského učení na zcela křesťanské, biblické a sekty s křesťanským pozadím.³ Všem těmto kategoriím je společná víra v křesťanského boha a nauka více či méně vycházející z nějakého překladu Bible.

Ve světě se setkáme s pojmem sekta snad všude. Jeho výklady jsou však velmi odlišné v závislosti na kulturním kontextu. „V Latinské Americe existuje tendence používat tento termín pro všechny nekatolické skupiny, i když náleží k tradičním protestantským církvím. (...) V západní Evropě má toto slovo negativní příděch, zatímco v Japonsku jsou nová náboženská hnutí šintoistického nebo buddhistického původu nazývána sekty, aniž by byl tento výraz považován za pejorativní“ (Dokumenty katolické církve 1997: 20).

Pro výzkumné účely této práce jsem se rozhodla pracovat s pojmem sekta ve velmi širokém měřítku, aby zahrnoval i menšinové církve. Zařazení menšinových církví na stejnou rovinu se sektami může na první pohled působit jako konceptuálně nevhodný krok či příliš redukováný pohled na tak složitou problematiku, jakou postavení menšinových církví ve společnosti bezesporu je. Na druhé straně však tento

---

³ Přednáška Nebezpečí náboženských sekt, Prokop Remeš, 9.11.2011, KC Průhon, Praha 17- Řepy.

pohled dominuje v řadě odborných publikací. Typickým příkladem je menšinová církev Svědků Jehovových, kterou jsem si také zvolila jako příklad pro analytickou část práce.

Sekta v této práci reprezentuje typ náboženské skupiny s křesťanským nebo z křesťanství odvozeným učením, která se však ve společnosti ještě neetablovala, nezačlenila, jejíž učení nebylo doposud majoritou zcela přijato (a to z různých důvodů). Jsou to křesťanské minority, které nepřijímají učení tradičních velkých církví a kterým se doposud nepodařilo redukovat napětí mezi nimi a většinovou společností. Proto je nutné ve spojitosti se sektami zkoumat i menšinové církve vycházející z křesťanství; nacházejí se totiž ve stejné pozici. V České republice i v celé Evropě navíc sekty a menšinové církve odvozené z křesťanství početně dominují.⁴

---

⁴ V příloze č. 1 a 2 jsou uvedeny údaje z posledního zpracování sčítání lidu, které proběhlo v roce 2003. Tabulky prezentují obyvatelstvo podle náboženského vyznání. Mezi jinými než tradičními církvemi jasně dominují křesťanská uskupení.

3.2 Menšinové církve

Menšinové církve jsou v České republice sekty se statutem církve, které splnily zákonem dané požadavky, aby formálně mohly vystupovat jako právnická osoba s označením „církve“. Jejich práva a povinnosti se však nerovnají právům církví, jakou je například katolická.⁵ Žádné učení menšinových církví ani sekt zatím nemá možnost zasahovat do politiky tak, jako učení katolické církve zasahuje do politiky v některých zemích Evropy, ani tak, jako učení islámu zasahuje do politiky některých arabských zemí apod. Církev je totiž „institucionalizovaný typ náboženství, jež má přibližně stejné charakteristiky jako denominace⁶. Církev je však celosvětově rozšířenější a vlivnější, přesahuje národní i státní hranice“ (Sekot 1985: 168).

„Podle Komise pro psychiatrii a náboženství Ústavu pro rozvoj psychiatrie, potřebuje sekta k tomu, aby mohla přerůst v náboženství, čas a přijetí společnosti“ (Porterfieldová 1997: 16). I když se tak stane, principy jejího fungování se však změnit nemusí, a tak nový status (status menšinové církve) říká, že skupina formálně sektou není, avšak ve svém lokálním fungování vykazuje znaky sektářství, a proto v této práci menšinové církve odděluji od sekt jen terminologicky, avšak ne podstatou jejich fungování. Jak sektám, tak menšinovým církvím je totiž společné tvrzení, že právě oni jsou vyznavači tzv. „pravé víry“, která spasí je i celý svět. Stojí spolu na jedné straně proti velkým církvím, jejichž víra je z jejich úhlu pohledu zfalšována [Wiebeus 1997: 16]. „Když se zeptáte sta svědků Jehovových na názor na transfúzi, odpoví všichni stejně, tedy záporně. Když se zeptáte křesťanů na antikoncepci, dostanete sto názorů. Já to rozhodně nechci hodnotit, jen chci říci, že v církvi je pluralita, v sektě ne.“⁷

---

⁵ Dominantním ustanovením je v tomto směru zákon č.3/2002 Sb. o církvích a náb. společnostech, ve znění pozdějších předpisů. Zákon však upravuje dvojí registraci církví, aby nedošlo k záměně nových hnutí za již zavedené, tradiční, registrované církve. Aby se nové hnutí stalo skutečnou církví, která svou aktivitu promítá do veřejného i kulturního života, musí splnit velmi přísné podmínky. Její fungování by muselo být kompatibilní s celým obsahem zákona č. 308/1991 Sb., O svobodě náb. víry a postavení církví a náb. společností, Zákona č. 161/1992 Sb., O registraci církví a náb. společností a především s ústavním Zákonem č. 2/1993 Sb., Listinou základních práv a svobod. Jestliže se tedy jakákoli sekta stane církví, za předpokladu splnění nějakých zákonem stanovených podmínek, hovoříme o nich jako o státem uznaných církvích, které jsou vůči tradičním církvím (např. katolická) v menšině. Jejich fungování a struktura však mnohdy hraničí se sektářstvím, protože se lokálně chovají spíše jako malé uzavřené skupiny.

⁶ „Jedná se o typ náboženské organizace, výrazně formálnější než sekta, s širším společenským zázemím a bez separatistické podstaty“ (Sekot: 1985: 163).

⁷ ŠOTOLOVÁ, Olga. Sekulární františkánský řád [online]. Svědkové Jehovovi. Dostupné z WWW: http://www.sfr.cz/stranky/poutnik_detail.aspx?id=2474. Citace pochází z úst Prokopa Remeše.

4. Definice a přístupy zkoumání rituálu

Rituály provázejí člověka celý život; od narození až po smrt. Mnoho činností, které denně lidé vykonávají, si vlastně ritualizují, aniž by o nich jako o rituálech přemýšleli (mytí rukou po použití toalety, čištění zubů po jídle, potřesení rukou na pozdrav apod.).

Fiona Bowie v rámci problematiky rituálů hovoří o tom, že rituál je skutečným rituálem, až když mu dodáme tento smysl. To, že si lidé myjí ruce po použití toalety, považuje civilizovaná společnost za základní hygienický návyk. Existují však náboženské společnosti, které mytím rukou „odhánějí zlé duchy“, protože byli symbolicky „znečištěni“. Nezaujatý pozorovatel tak nepozná, zda člověk vykonává aktivitu mytí rukou či zda praktikuje rituál. Pomyslná linie mezi světským a duchovním, mezi posvátným a profánním, bývá tedy někdy velmi nejednoznačná [Bowie 2008: 57]. Tato práce se zaměřuje výhradně na rituály náboženských sekt a menšinových církví, tedy na takové rituály, v jejichž pozadí stojí náboženská tradice a duchovní smysl.

Termín rituál vznikl z latinského *ritualis* – „posvátný řád, obřad, zvyk, obyčej“ (Malina 2008: 197). K jeho znakům patří určité předepsané chování a jednání, mnohdy mu předchází přípravy, odkazuje na mystické bytosti či síly, stojící z pohledu příčiny i důsledku za účinkem rituálu. Definovat však rituál, pojmout v jedné větě všechny jeho aspekty – na jedné straně rutinu a na straně druhé mnohoznačnost rituálu a jeho cíl definovat komunitu prostřednictvím specifických rituálů - není vůbec jednoduché, jelikož jeho podstata není výhradně logická [Bowie 2008: 149].

Fiona Bowie přichází s poměrně komplexním řešením, když odkazuje na definici Tambiaha: „Rituál je kulturně zkonstruovaný systém symbolické komunikace. Je tvořen strukturovanými a uspořádanými sledy slov a činů, často vyjadřovanými více prostředky, jejichž obsah a uspořádání se vyznačují různým stupněm formálnosti (konvencionalnosti), stereotypů (strnulosti), kondenzace (syntézy) a redundance (opakování)“ (Bowie 2008: 151). „Rituály odhalují hodnoty na jejich nejhlubší úrovni... člověk v rituálu vyjadřuje svoje pohnutky, a protože výrazové formy podléhají konvencím a jsou závazné, jsou zjevované hodnoty hodnotami skupiny. Ve studiu rituálu spatřuji klíč k porozumění společností člověka“ (Turner 2004: 20). Proto tato

práce zkoumá aspekty intimity a lásky právě v rituálech sekt a menšinových církví.⁸ Významnými koncepty do studia rituálů přispěli A. Van Gennep (třífázové členění přechodových rituálů), V. Turner, M. Eliade, B. Malinowski aj.

Kvůli náboženské symbolice těla se v rituálech často pracuje s lidskou tělesností. Sekty a menšinové církve vycházející z křesťanství tělo považují za boží výtvar, a proto se při obřadech snaží bohu přiblížit právě prostřednictvím aktivit spojených s lidskou tělesností. Některé sekty však tohoto symbolického významu využívají, ba dokonce ho i zneužívají k různým praktikám, které představí především analytická část této práce. „Sex byl od počátku pocíťován jako součást, a to základní součást velikého řádu světa a lidské přirozenosti, a proto bylo jeho oddělování od náboženství nemyslitelné jako jakýsi protimluv“ (Barrett 1998: 380). I proto považuji za nezbytné se zabývat právě intimitou ve spojitosti se sektami.

Symbolicky nutný obsah intimity v rituálech náboženských skupin vede v mnoha skupinách k ideologií legitimizovanému násilí. Podle Reného Girarda, který je autorem díla *Násilí a posvátno*, je násilí dokonce jádrem rituálů. Tvrdí, že „v mnoha rituálech má obětní úkon dva protichůdné aspekty: jednou je to posvátná povinnost, která se ve velkém nebezpečí zanedbá, jindy jakási kriminální činnost znamenající stejně závažné nebezpečí. Násilí je univerzální a jeho fyziologické znaky se dají snadno rozpoznat. Není-li objekt násilí v dosahu, zaměří se násilí na nějakou náhradní oběť, na něco či na někoho, kdo je po ruce“ (Bowie 2008: 173). Skupina vykonávající násilí na svém členovi tak chrání sebe sama před násilím. Určením oběti a provedením rituálu pak paradoxně stmelí své členy a posílí sociální vazby všech zúčastněných [Bowie 2008: 13].

Ve své práci se opírám o typologii rituálů podle Catherine Bell, která rozlišuje rituální jednání na: přechodové rituály (obřady spjaté s klíčovým okamžikem života); kalendářní a vzpomínkové rituály; obřady výměny a společenství (hostiny, oběti); obřady působení trýzně; postní obřady a slavnosti; politické rituály [Bell 1997: 94].

---

⁸ Z dalších definic lze uvést přístup Hartla a Hartlové: „Rituál je pravidelné, pevnou kultickou tradicí stanovené opakování bohoslužebných nebo magických úkonů“ (Hartl, Hartlová, 2000: 511). Slovník cizích slov vysvětluje rituál poměrně stručně jako obřadní úkon, pevná pravidla významného aktu (Slovník cizích slov 1998: 295). Bowie odkazuje i na přístup antropologa Alexandra: „Rituál definovaný těmi nejobyčejnějšími a nejzákladnějšími pojmy je představení či předvedení, naplánované nebo improvizované, kterým se realizuje přechod od každodenního života k alternativnímu kontextu, v jehož rámci je proměněn všední den“ (Bowie 2008: 149).

5. Metodologie

K naplnění vytyčeného výzkumného cíle práce jsem zvolila metodu obsahové analýzy textů, jejíž výhody spočívají zejména v možnosti profilace úzce specializované problematiky, jakou intimita a láska v rituálech sekt a menšinových církví rozhodně je.

Cílem první části analýzy (komparace) je poukázat na rozdíly mezi rodinným životem normální rodiny a sektářské rodiny. Na této komparaci chci ukázat, že nejen v rituálech, které jsem si dala za cíl zkoumat, ale i v běžném životě těchto skupin dochází k rozdílnému vnímání oblasti intimity a citových vztahů. Předpokládám totiž, že způsob, jakým zkoumané skupiny promítají oblast intimity a citových vztahů do svých rituálů, vychází právě z jejich běžného života. A tak rituální jednání (jakkoli se může zdát abnormální či deviantní) nemůže být vytrhováno z kontextu, nýbrž považuji za nutné přiblížit prostředí, v němž je skupina provádí.

Samotná analýza rituálů v další části práce slouží k vytvoření obecné typologie rituálů sekt a menšinových církví. Předpokladem pro vznik jednotlivých kategorií typologie je nalezení podobných principů a postupů jednání v různých skupinách, tedy podobné zásahy do intimity a citových vztahů stoupců zkoumaných skupin, a to zejména na úrovni individuální, rodinné a partnerské intimity.

5.1 Výzkumná jednotka a zdroje citovaných dat

Výzkumnou jednotkou se v této práci stává náboženská sekta nebo menšinová církev odvozená z křesťanství. V komparaci jsou, pro názornou ukázkou života v sektě, uvedeny příklady týkající se Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi (NSSJ), která je, podle mého názoru, ideální výzkumnou jednotkou proto, že je odborníky a veřejností považována za sektu, ale zároveň je institucionálně uznána jako menšinová církev.⁹

Tato organizace byla založena v roce 1884 a svůj název převzala z Bible (Izajáš 42:10-12). Základní myšlenkou této mileniální sekty je čekání na brzký konec světa; armagedon, kdy 144 000 vyvolených členů skupiny vstoupí na nebesa, odkud budou spolu s Kristem (jehož vnímají pouze jako proroka) vládnout ostatním lidem. Právě díky

---

⁹ Výpis o registraci této církve je spolu s ostatními dokumenty uveden na webových stránkách Ministerstva kultury ČR. Dostupné z URL:

http://www3.mkcr.cz/cns_internet/CNS/Detail_cns.aspx?id_subj=1027.

Seznam dokumentů přiložených k výpisu dostupný z URL:

http://www3.mkcr.cz/cns_internet/CNS/Seznam_dokumentu.aspx?id_subj=1027&typ=1&str_zpet=Detail_cns.aspx.

jejich „inovativnímu“ pohledu na postavu Ježíše Krista nejsou některými autory považováni za křesťany. Bible totiž jasně hovoří o Ježíšově božství. Protože to svědkové Jehovovi nerespektují, nemohou být, podle některých autorů, považováni za křesťany, přestože se tak sami definují. Svědkové Jehovovi se řídí podle vlastního překladu Bible, tzv. Nového světového překladu.

Tato skupina sice získala status menšinové církve¹⁰, avšak odborníci i veřejnost o ní stále hovoří a smýšlí jako o sektě, jejíž stoupenci obcházejí domovy a nabízejí své periodikum *Strážná věž*. Časopis *Strážná věž*, z něhož rovněž v analytické části vycházím, je pro svědky hlavním (a ideologicky závazným) studijním materiálem, dokonce důležitějším než Bible. Obsahuje doporučení o tom, jak by měl svědek Jehovův žít, myslet i vychovávat děti, a vychází dokonce ve 188 jazycích. Svědkové Jehovovi jsou známi pro odmítání krevní transfúze a pro odmítání civilní služby, za což byli mnozí i vězněni. Prameny uvádějí, že skupina čítá okolo 5 milionů členů po celém světě [Porterfieldová 1997: 154] [Štampach 2008: 106] [Barrett 1998: 106-113].

Autobiografické výpovědi, které v textu uvádím, pocházejí z více zdrojů. Jednak vycházím z knihy, kterou napsal Raymond Franz, jenž v NSSJ strávil 60 let svého života, a jednak z výpovědí bývalých členů NSSJ, kteří své příběhy zveřejnili na různých webových stránkách, především pak na www.straznavez.cz. Jedná se o internetové fórum o NSSJ, které o sobě tvrdí, že je nezávislé a že jen podává faktické a ideologicky nezkreslené informace. Charakterem zveřejňovaných informací je však funkce fóra i varovná, preventivní a edukativní, protože fórum vedou bývalí členové. Zdroj považuji za relevantní, jelikož veškerá faktická tvrzení, která fórum prezentuje, jsou podložena řadou odkazů, kopií dokumentů, originálními nahrávkami, dopisy atd. Rovněž cituji z periodika *Strážná věž* (132/21) z 1.11.2011.

V další části práce, která se věnuje konkrétně rituálům, cituji kromě výše uvedených zdrojů i výpovědi bývalých členů jiných křesťanských sekt, např. Církve Sjednocení. I tyto výpovědi jsem získala především z elektronických zdrojů, kde se bývalí členové svěřili se svými zkušenostmi. Dalším zdrojem je např. kniha Pavla Křemena: *Boj se sektou: o sektě, která tragicky poznamenala život herečky Mileny Dvorské, jež podrobně zachycuje život křesťanské sekty na českém území*.

---

¹⁰ Existují jasné důkazy o tom, že Náboženská společnost Svědkové Jehovovi se při registraci na MKČR dopustila podvodu, aby registraci získala. Důkazy a kopie originálních listin dostupné z URL: <http://www.straznavez.cz/ZJS/prohranastiznost.htm> nebo http://www.straznavez.cz/Zdomova/NSaStat/NSaStat1960_soucasnost.htm.

6. Komparace rodinného života ve většinové společnosti a v sektě

V následující kapitole se pokusím prezentovat rozdíly v rodinném životě normální rodiny (tzn. nukleární rodina ve většinové společnosti) proti rodině žijící v sektě či menšinové církvi. Zvolila jsem takové kategorie (bydlení a životní prostor rodiny, partnerský vztah a manželství, rodinné hodnoty, přístup k dětem a jejich výchova, vnitřní atmosféra rodiny, autonomie rodiny), které se týkají základních aspektů rodinného života. Cílem této komparace je, jak jsem již uvedla výše, zjistit, jak se liší život rodiny většinové společnosti od života rodiny ve zkoumaných náboženských společnostech.

6.1 Rodina

Rodina je společenskou institucí existující ve všech společnostech. Je to sociální skupina, kterou není možné dále zmenšovat a dělit, proto „tuto základní strukturu je možno najít jako univerzální jádro – *nukleus* – všech komplexnějších rodinných forem i dalších příbuzenských vztahů“ (Skupnik 2010: 288, kurzíva v originále). Dnes se hovoří o nukleární rodině, která se skládá z rodičů obou pohlaví a dítěte, popř. dětí.

Rodina zprostředkovává nejen uvedení do života a schopnost uspokojovat svoje základní potřeby, je rovněž zodpovědná za socializaci, vrůstání do společnosti a kultury. Díky svým specifickým funkcím, jako je zajištění kontinuity mezi jednotlivými generacemi nebo seznámení se vůbec s prvním závazným modelem společnosti, je rodina nenahraditelnou institucí v životě každého člověka.

Přítomnost citově angažovaných rodičů je naprosto zásadní ve zdravém duševním i tělesném vývoji dětí. Chlapec těžko bude vědět, co je správné mužské chování, neuvidí-li otce, a dívka bude jen stěží vyrovnanou ženou, nebude-li toto vnímat od své matky. Důležitý je také vliv opačného pohlaví. Chlapci a dívky se už jako děti učí svým tradičním rolím; v dívkách se podporuje křehkost, jemnost, pasivita, starost o záležitosti domácnosti a v chlapcích síla, aktivita a odvaha. Rodina však není určena jen dětem. Pro většinu dospělých je představa stálého partnera a možnosti vychovávat s ním děti (tedy představa vlastní monogamní rodiny) velkou životní prioritou, s níž souvisí pocit smysluplnosti, vlastní hodnoty a naplnění. Rodiče s dětmi znovuprožívají své dětství

a vedou je způsobem, aby se vyhnuly chybám, kterých se oni sami dopustili. Velmi důležitou funkcí rodiny je vzdělávání i podpora v nemoci [Matoušek 2003: 9-10].

Modely uspořádání rodiny prošly v historii určitým vývojem, který souvisí především z přechodem od tradiční společnosti k moderní. Zatímco tradiční rodina měla univerzální funkce a skládala se z nukleární rodiny i širšího příbuzenstva, moderní rodina má (díky částečnému převzetí některých funkcí státem) funkci především pečovatelskou, citovou a statusovou, přičemž nukleární rodina žije odděleně od dalších příbuzných. U některých autorů je možné se setkat s termínem postmoderní rodina, který má reprezentovat široké spektrum dnes uznávaných forem soužití. Postmoderní rodina je založena na sociálním kapitálu a její primární funkce je citová [Možný 2002: 13-17].

Za ideální rodinu se dnes považuje nukleární funkční rodina, kde je funkčnost dána emocionálním uspokojením rodičů i dětí, harmonickou a nekonfliktní atmosférou a absencí příznaků tzv. klinických rodin. Klinické rodiny jsou např. rodiny se zanedbávaným či týraným dítětem, zneužívaným či týraným dospělým, s postiženým, nemocným členem rodiny, s mladistvým delikventem, svobodnou matkou či rodiny se členem závislým na drogách nebo patologickým hráčem [Matoušek 2003: 111-148].

6.2 Bydlení a životní prostor rodiny

Rodina v současné většinové společnosti obvykle žije v domě nebo bytě, kde žijí nejvýše dvě generace (rodiče a děti) bez dalších příbuzných. Kvalitní vlastní bydlení je pro rodinu v moderní společnosti stále důležitější prioritou zejména proto, že mnoho profesí lidé vykonávají ve sdílených kancelářích nebo ve velkých budovách přeplněných lidmi. Jsou neustále viděni, musejí dbát o svou image, kontrolovat své vystupování a jednání. Tuto „pracovní masku“ tak mohou často složit jen za zavřenými dveřmi, a domov je tím pravým místem. Doma se rodinní členové nemusejí hezky oblékat, žena nemusí být nalíčená a vyčesaná, muž nemusí působit profesionálně. Domov je místo, kde se mohou členové rodiny skrýt před zraky společnosti, být uvolnění a být sami sebou [Matoušek 2003: 11].

Vlastní bydlení rodina považuje za své teritoriální území, které si chrání, buduje a udržuje. Toto území je vyznačeno rodinnými předměty na viditelných místech (fotografie, upomínkové předměty) a je považováno za nedotknutelné. Než návštěva

teritorialitu poruší, musí být vyzvána rodinným příslušníkem (např. aby vstoupil do bytu, aby si zul boty, aby si šel do obýváku sednout).

Velkou vypovídací hodnotu má samotné uspořádání bytu nebo domu (např. barvy, množství věcí a jejich rozložení, míra osobního prostoru určující vztahové struktury atp.). Obydlí bývá rozděleno na veřejnější části (obvykle obývací pokoj), kam se zvou hosté, a soukromější (obvykle ložnice), kam mohou jen rodinní příslušníci. Rodiče mají většinou společnou ložnici a děti svůj dětský (později studentský) pokoj. Členové rodiny navzájem respektují své soukromí a specifické požadavky na bydlení (např. matka chce obrázek na zdi, dcera chce růžový koberec, otec velkou televizi). Rodině rovněž vyhovuje mít věci uspořádané na stejném místě; stabilita prostředí je totiž podmínkou stability psychické [Matoušek 2003: 89]. Vlastní domov je rovněž útočištěm. Rodiče předpokládají už při zřizování dětského pokoje, že jejich potomek v dospělosti domov opustí.

Sekty a menšinové církve mají různý přístup k bydlení. Většina skupin ale usiluje o to, aby se člen setkával výhradně se členy komunity. Pro zvýšení sociální kontroly nad stoupenci je proto ideální hromadné soužití. S nějakým soukromým pokojem či soukromím pro vykonávání běžných denních úkonů (čištění zubů, ranní káva) člen sekty nemůže počítat. Rodinám není umožněno vybavit si bydlení podle svého. Rodinná teritorialita je tak narušena, dokonce by se dalo říci, že (díky soužití více rodin v jednom bytě či domě) neexistuje.

V Portoriku to netrvalo dlouho a v našem "misionářském domově" byl jeden manželský pár, sedm dvacetiletých dívek a já a všichni jsme bydleli ve dvoupatrovém domě se šesti ložnicemi (Franz 1998: 16, bývalý člen NSSJ).

Pokud člen do sekty vstoupil a nenarodil se do ní, je cílem skupiny zařadit jej mezi ostatní nejen proto, aby se duchovně rozvíjel, ale aby byl pod kontrolou. Postupně se starají o zpřetrhání vazeb na původní rodinu, která do sekty zatím nevstoupila nebo vstoupit odmítla. Následující příklady to potvrzují:

Aby se stali svědky (svědky Jehovovými; pozn. autora), často zpřetrhali předchozí přátelství s lidmi jiných vyznání, poněvadž od takových styků jsou svědkové Jehovovi odrazováni. Po zbytek života byli jejich jedinými přáteli příslušníci jejich víry. Někteří stavěli veškeré své životní plány okolo cílů, jež

před ně postavila organizace, a dovolili, aby tyto cíle ovládaly rozsah jejich vzdělání nebo druh práce, kterou dělali (Franz 1998: 6, bývalý člen NSSJ).

Mám v organizaci děti, žijí v manželství a dokonce mě ze začátku po mém vystoupení z organizace zvali k sobě domů, abych si odpočinula. (...) Když ovšem potom vyšla oznámení (ve Strážné věži z 15. září 1981, která obsahovala přesný návod pro zacházení s lidmi, kteří sami vystoupili), začaly se mi vyhýbat. nechtějí se mnou mluvit po telefonu ani se se mnou stýkat (Franz 1998: 31, bývalá členka NSSJ, jejíž děti zůstaly v sektě).

Vůdcové podporují závislost členů na skupině tím, že demonizují okolní svět. „Takovéto velice zjednodušené myšlení, které rozděluje svět na dobro a zlo, ulehčuje příslušníkům sekty unést odmítavý postoj ostatních. (...) Takovýto pospolitý život izoluje členy od zbytku společnosti. Někdy je dokonce i zakázáno číst noviny nebo sledovat televizi (Wiebeus 1997: 18-19).

Společenství svědků Jehovových vytváří prostřednictvím organizačního systému na jednotlivé členy nepřístupný nátlak tím, že v nich vzbuzuje strach před čerpáním informací z jiného než schváleného zdroje. Podobná informační cenzura, jaká panovala v totalitních režimech minulého století, je uplatňována i v této organizaci¹¹ (výpověď bývalého člena NSSJ).

„Domov“, který členovi vytváří sekta, není jen jeho dočasným útočištěm. Cílem skupiny je udržet si věřícího v komunitě až do konce jeho života. Kdyby chtěl skupinu opustit, bylo by mu v odchodu bráněno. Někdy nemohou členové skupinu opustit z důvodu ekonomické závislosti na skupině. Nebývají totiž výdělečně činní, získávají pouze peníze pro sektu (prodejem knih, nahrávek, časopisů atd.). Problém však nastává, když si člen sekty nedokáže představit život bez ní [Wiebeus 1997: 19]. Společné bydlení a idea domova se tak proměňuje ve vězení.

6.3 Partnerský vztah a manželství

Rodina je založena na partnerském vztahu muže a ženy, v němž jsou si oba rovni [Matoušek 2003: 15]. Volba partnera závisí nejen na biologických faktorech (věk partnera, zdraví, vzhled), ale i na kulturních a geografických faktorech (rasa, sociální

---

¹¹ MALÝ, Michal M. a Jakoubek ze Stříbra. Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Nezávislé informační fórum o Společnosti Strážná Věž a svědcích Jehovových*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zdomova/prohlaseni.htm>.

vrstva, náboženská víra, město, venkov). Pokud se partneři shodují v kulturních otázkách, je pravděpodobné, že partnerství vydrží déle. Např. dva vysokoškoláci, kteří mají podobné přátele, jsou ateisté a rádi sportují spolu budou velmi pravděpodobně déle než muslim zvyklý žít ve městě a židovka, která vyrostla na venkově.

Partnerům usnadňuje rozhodování o společném životě a o založení rodiny zamilovanost, která rychle sbližuje a podněcuje k prohlubování vzájemné intimity. Je to fascinace milovanou osobou, jeho idealizace i trochu selektivní vnímání, kdy lidé přehlížejí špatné vlastnosti a zaměřují se na ty pozitivní.

Ženy a muži do partnerství (a do manželství) vstupují s rozdílnými očekáváními. Žena očekává duševní porozumění a že muž vycítí, co potřebuje a bude spontánně reagovat na její potřeby. Touží po sdílení pocitů a po trvalých důkazech toho, že je milována. Muž očekává, že domácnost bude v perfektním stavu, že nebude obtěžován s problémy a domácnost poběží pod vedením ženy. Nepočítá s odmítnutím ženy v oblasti sexuálního života a touží po docenění svého výkonu a toho, co pro rodinu dělá [Matoušek 2003: 58-59].

Čím déle partneři budují svůj vztah a čím hlubší je vzájemná intimita, tím více se vůči okolí profilují jako „my“ a tvoří si novou „párovou“ identitu. Odpoutávají se tak od svých původních rodin, čímž směřují k založení své (prokreační) rodiny [De Singly 1999: 62]. Délka zasnubního období, místo svatby atp. závisí v moderní společnosti výhradně na partnerech. Mohou svobodně rozhodnout o volbě partnera (nejen o svatbě, ale i o rozvodu) a o věcech souvisejících s manželstvím. V normální rodině je manželům umožněno soukromí pro sdílení intimity a sexuální soužití, a to zejména díky prostorovému uspořádání bydlení. Děti pak vychovávají zpravidla společně.

Přestože se dnes v naší společnosti uznávají i jiné formy partnerství než heterosexuální manželství – nesezdané soužití, homosexuální partnerství (registrované partnerství) apod. – „heterosexualita je v každé společnosti základem manželství a rodiny“ (Giddens 1999: 121).

Sekty a menšinové církve partnerské vztahy normalizují; stanovují pravidla pro to, kdo může být partner nebo partnerka daného člena, s kým se smí stýkat a s kým nikoli. Stanovují si svá pravidla pro manželství, přičemž mnohdy nerespektují zákony země, v níž působí (např. věk nevěsty, aspekt dobrovolnosti) a svá pravidla vztahují i na sexuální život partnerů. Základním pravidlem partnerského vztahu v sektách je, že

oba partneři musí být členy skupiny. Pokud tomu tak není, sekta se snaží takový vztah rozbít, jak ukazuje i následující výpověď bývalé členky NSSJ, která se do sekty narodila a vyrostla v ní:

Abych se mohla dát pokřtít, musela jsem se rozejít s klukem, kterého jsem milovala. I on miloval mě a oba nás to hrozně bolelo, protože do „víry“ nechtěl.¹²

V sektách a menšinových církvích je většinou zakázán předmanželský styk i jakékoli intimní projevy. Některé skupiny dokonce vyžadují celibát, zatímco jiné nařizují pohlavní styk výhradně za účelem plození dětí. Partneři tak o svém vztahu prakticky nemohou rozhodovat, nebo jen velmi omezeně. „Všem těmto pojetím je společná neoprávněná domněnka, že lidé nejsou sami o sobě schopni si rozumně zorganizovat své spolužití. Potřebovali by mnohem více rad „vyšší bytosti““ (Wiebeus 1997: 33). Následující dvě citace jsou převzaty z časopisu Strážná věž, která pro svědky Jehovovy ideologicky závazná, jasně ukazují, že partneři o svém soukromém životě nemohou rozhodovat sami.

Z Božtého pohledu proto není správné, aby spolu muž a žena žili, kdyby měli v úmyslu se později vzít. I když se snad dva lidé mají velmi rádi, Bůh vyžaduje, aby se nejdřív vzali a teprve potom spolu začali sexuálně žít (Strážná věž 2011: 5).

Boží zákon zakazuje sex mimo manželství. (Hebrejcům: 13:4) Manželské dvojice, které tento zákon poslouchají, k sobě mají větší důvěru a vytvářejí lepší prostředí pro výchovu dětí. Mimomanželský sex má naopak často za následek nemoci, rozvody, násilí, zraněné city a neúplné rodiny. (...) Když se vyhýbáme situacím, které nás k takovému jednání svádí, chráníme své přátelství s Bohem (Strážná věž 2011: 16).

Vůdce sekty potřebuje, aby na něm členové byli závislí, a tak potřebuje mít přehled o dění ve skupině. S tímto účelem je pro něj tedy nežádoucí, aby partneři žili spolu, sdíleli své emoce, prohlubovali svůj vztah. Pomocí ideologie a dogmat z ní vycházejících tak stanovuje nová pravidla, např. nová jména pro všechny členy, vykání (i mezi manželi), společné motlitby, společné stolování apod.

---

¹² Blesk pro ženy [online]. 2009 [cit. 2010-05-01]. *Mládí jsem zabila v sektě!* Dostupné z WWW: <http://www.prozeny.cz/magazin/vase-pribehy/archiv-tematu-tydne/10147-tema-tydne-mladi-jsem-stravila-v-sekte-uz-nikdy>.

Představitelé této Společnosti šli dokonce tak daleko, že rozhodovali o tom, jak má vypadat manželský sex, a tak rozvrátili spousty do té doby spokojených manželských párů¹³ (bývalý člen NNSJ).

Nová pravidla se vztahují ke všem aspektům partnerského života. Dokonce i ti, kteří by s volbou partnera a sňatkem ještě počkali (např. mladí lidé, rozvedení), jsou pod tíhou náboženské ideologie nuceni do partnerství vstoupit, a to například takto: „Aby spolu manželské páry mohly žít i na věčnosti, musejí absolvovat další ceremonii. To je důležité také proto, že podle mormonské víry se do Boží říše dostanou pouze ženatí a vdané (Wiebeus 1997: 67). Manželství se tak může stát i povinností. Tyto skupiny odsuzují homosexuální svazky a rozvody, které většinová společnost běžně toleruje.

Bůh nenávidí to, když lidé jednájí se svým partnerem zrádně a rozvádějí se. Osobně bude volat k odpovědnosti všechny, kdo bez náležitého důvodu opouštějí svou manželku nebo manžela, zvláště když to dělají s úmyslem vzít si někoho jiného. (...) Bible zakazuje smilstvo, což zahrnuje i homosexuální styky (Strážná věž 2011: 6, 7).

Mnohdy povolují, nebo dokonce přímo nařizují polygamií (resp. polygynii), a tak je udržování normálního partnerského vztahu v sektách takřka nemožné. I oficiální materiály zkoumané skupiny přiznávají, že s polygamií měla skupina zkušenost. Sekta to vysvětluje tímto výrokem: „Je pravda, že *Bůh* po určitou dobu *dovoloval*, aby muž měl víc než jednu ženu“ (Strážná věž 2011: 5, kurzíva není v originále).

6.4 Rodinné hodnoty

Většina **normálních rodin** se řídí nepsaným hodnotovým vodítkem, tzv. rodinným kodexem. Tento kodex je jakýmsi skladem zkušeností, který orientuje členy rodiny a předkládá jim příklady žádoucích způsobů jednání. Rodinný kodex hodnot se pak vyjevuje tím, jak rodiče přistupují k dětem, jak je učí, zda a jak spolu rodina tráví volný čas – zpravidla večery, víkendy a prázdniny. Rodina, jejíž hlavní prioritou je dítě a jeho správný vývoj, mu dává příležitost k experimentování, dostává se mu mateřské a rodičovské lásky, podporuje se jeho radostná nálada a celková harmonická atmosféra rodiny [Matoušek 2003: 46-47].

---

¹³ DOHNAL, Petr. Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. Smrt neviňátek. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/ZJS/smrtnevinatek.htm>.

Rodinný kodex hodnot si většinou netvoří každá generace zvlášť, ale je transgenerační (prostupující více generací). Přesahuje jednu generaci udržováním tradic dalšími generacemi. Mezi takové tradice patří např. významné rodinné příběhy a legendy vyprávěné na oslavách a rodinných sešlostech. Dále hmotné památky, jež mají pro rodinu specifický význam. Tzv. rodinnými poklady mohou být děděné šperky, rodinné fotografie, obrazy, nádobí (např. porcelán po babičce) apod. Tradice rodiny se však promítají i v aktivitách: postupy vaření, preference jídel, způsob úklidu, nakupování, získané dovednosti atd. [Matoušek 2003: 64-66].

Rodinné hodnoty se promítají i do způsobu života rodiny, protože ten je ukazatelem skutečných rodinných priorit. V normální rodině záleží všem na zdraví ostatních, na jejich osobním i profesním prospěchu. Rodina usiluje o to, aby se každý člen rozvíjel, podporují ho v tom, co dělají rádi a učí se jeden od druhého. Pokud se v rodině nehovoří o pocitech, nebo je projevování pocitů nežádoucí, pokud člen rodiny nesmí věřit nikomu jinému jen rodině, v níž žije, pak je tato rodina dysfunkční [De Singly 1999: 51].

Sekty a menšinové církve se velmi podobají dysfunkčním rodinám. Nebezpečné sekty mnohdy připravují své členy o jídlo, spánek a navozují jim různé stavy vědomí, které pak vysvětlují jako mystické zážitky. Vůdci skupin totiž neusilují o rozvoj svých členů. Naopak. Kriticky myslet, samostatně uvažovat, projevovat emoce a rozhodovat sám o sobě jsou sice aspekty osobnosti, které normální rodina rozvíjí, ale v sektě jsou tvrdě potlačovány [Porterfieldová 1997: 93].

Zjistil jsem, že důležitější než Bůh a svědomí každého člověka je pro naše představitele poslušnost. "Oddanost "oveček" pro ně měla mnohem větší cenu než víra, čestnost nebo svědomí. Mnoha lidem to tak vyhovovalo - zřekli se práva rozhodovat sami za sebe a "odevzdali" jej vedení. (...) Těch nařízení, zákazů a doporučení je hodně - třeba jak se máte chovat k lidem v zaměstnání nebo jakou profesi si pro sebe vybrat¹⁴ (bývalý člen NSSJ).

Vedení je zavaluje spoustou úkolů, aby nemohli samostatně přemýšlet. (...) Navíc musejí spoustu času věnovat studiu bible a Strážné věže. Dále musejí vykonávat službu, tedy chodit mezi lidmi a snažit se je

---

¹⁴ KYŠA, Leoš. Hospodářské noviny [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. *Byl jsem svědek Jehovův*. Dostupné z WWW: <http://hn.ihned.cz/c1-40335390-byl-jsem-svedek-jehovuv>.

získat pro vstup mezi Svědky. Prostě si nikdy neodpočinou. Pracují samozřejmě zdarma. O své činnost musejí pravidelně podávat hlášení, takže jsou dokonale pod dohledem¹⁵ (bývalý člen NSSJ).

Závažné je působení, které se týká životů téměř všech svědků, například tlak na to, aby se vzdali dětí, vyššího vzdělání či přátelství s lidmi, kteří nejsou svědky. Takové zcela normální věci pak člověku nutně chybí, i když si stokrát denně namlouvá, že je spokojený... (...) Z těchto osobních a vlastně vynucených obětí vznikají dlouhodobé konflikty mezi podvědomím a vědomím, mezi tím, co podvědomí a svědomí cítí, a mezi nároky, které jsou na ně kladeny¹⁶ (Svatopluk Slavík, bývalý člen NSSJ).

Hodnoty biologické rodiny tak v sektě nic neznamenají.¹⁷ Rodinné fotografie, tradice, naučené vzorce jednání jsou pro sektu nebezpečné, protože brání totální emocionální závislosti na skupině. Velmi kontravezrní je přístup některých skupin k hodnotě zdraví, která je v normálních rodinách obvykle na prvním místě. Např. stoupenci Církve Křesťanská společenství odmítali ve svých počátcích lékařskou pomoc, protože věřili v nadpřirozené uzdravení (motlitbami). Svědkové Jehovovi stále odmítají krevní transfúzi, i kdyby odmítnutí poskytnutí pomoci mělo znamenat smrt člena rodiny. Na stránkách organizace Strážná věž (www.straznavez.cz) je možné nalézt seznam desítek takto zemřelých svědků Jehovových. Zde jsou dva příklady, které jasně potvrzují, že v sektách je na prvním místě role věřícího a až na druhém role rodiče.

71. bezejmenná dívka. Dítě, 13 let, zemřela asi v roce 1971 v Berlíně, Německo. Její matka - svědkyně Jehovova - nedovolila podat transfúzi. "Strážná věž" 1. září 1971, str. 531.

(...)

79. Brendon Hood. Dítě, 4 roky, zemřel koncem ledna nebo začátkem února (rok neuveden) u Canoga Park, Kalifornie. Jeho rodiče nesouhlasili s podáním transfúze. "Associated Press dispatch reproduced", str. 70, "Danger at Your Door", Duane Magnani.¹⁸

Jiné skupiny považují nemoc za pouhý konstrukt vyvolaný samotným člověkem. „Nemoc a smrt mohou lidé porazit, když si uvědomí, že vůbec neexistují. Jen Bůh je prý

---

¹⁵ SKLENÁŘ, Michal. Vyškovský deník.cz [online]. 2008 [cit. 2012-05-01]. *Hlásají konec světa, a přitom si spoří na důchod*. Dostupné z WWW: http://vyskovsky.denik.cz/zpravy_region/hlasaji-konec-sveta-a-pritom-si-spori-na-duchod.html.

¹⁶ MALÝ, Michal a Zdeněk VOJTÍŠEK. Dingir 2007 [online]. [cit. 2012-05-01] *Život v šedé zóně*. Dostupné z http://www.dingir.cz/zivot_v_sede_zone.shtml a z <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/zivotvsedezone.htm>.

¹⁷ Záměrně užívám výraz „biologické rodiny“, protože často se „rodinami“ nazývají celé komunity.

¹⁸ [Straznavez.cz](http://www.straznavez.cz) [online]. [cit. 2012-05-01]. *Památník Společnosti Strážná věž*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zdomova/ak2.htm>

skutečností“¹⁹ (Wiebeus 1997: 50). Rodinné hodnoty tedy stojí až za náboženskými dogmaty. Hodnota samotného člena je určována podle jeho výkonu a skutků vykonaných pro skupinu (počet získaných členů, počet rozdaných časopisů atd.). Takto se vyjádřil kardinál Miloslav Vlk po druhém setkání s vedením svědků Jehovových:

Každý z nich má povinnost, myslím, že dokonce každodenní, být apoštolem a přinášet jejich učení druhým. Ono je to spíše „vnucování“. Když někdo projeví i sebemenší zájem, jsou ochotni ho neúnavně (až vlezle) navštěvovat u něho doma se svým učením a dělat „výplach mozku“.²⁰

6.5 Přístup k dětem a jejich výchova

Příchod dítěte do párové **rodiny** dává partnerskému vztahu novou dimenzi. Partnerská láska se rozrůstá o radost z existence dítěte a společného sledování jeho vývoje [Matoušek 2003: 69]. Již od narození dítě potřebuje těsný kontakt s matkou. „Primární vztah, který vzniká obvykle mezi dítětem a matkou, představuje obrovskou citovou investici. (...) Výzkum ukazuje, že je-li tento vztah tak či onak narušen, může to mít vážné důsledky. (...) ...když malé dítě neprožije blízký a láskyplný vztah s matkou, bude v dalším průběhu života trpět těžkými poruchami osobnosti“ (Giddens 1999: 45-46).

Pro dítě je zejména v předškolním věku velmi důležité být oslovován svým jménem nebo přezdívkou, kterou používají jen nejbližší příbuzní. Časté kontakty s rodiči jsou pro předškolní dítě nepostradatelné; učí se od rodičů základním dovednostem, ale také se učí rozlišovat, jak se chová otec (muž) a matka (žena). Odporované jevy a zvyky pak přejímá.

V raném školním věku dítě srovnává autoritu rodičů s autoritou učitele a zvyká si na prostředí mimo domov. V období dospívání bývá rodinná atmosféra velmi ovlivněna školními výsledky. Středem zájmu rodiny je však stále dítě a navyšování kulturního kapitálu rodiny skrze vzdělávání. De Singly explicitně hovoří o tom, že dítě je v rodině králem, protože vše se točí kolem něj jako nositele školního kapitálu, který později určuje jeho status [De Singly 1999: 23-30]. Poslední fází je tzv. opuštěné

---

¹⁹ Autor hovoří o učení sekty Křesťanská věda.

²⁰ VLK, Miloslav Kardinál. Miloslav Kardinál Vlk [online]. 2008 [cit. 2012-05-01]. *Moje zkušenost s jehovisty*. Dostupné z WWW: <http://www.kardinal.cz/index.php?cmd=article&articleID=262>. Rovněž dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/kardinalvlk.htm>.

hnízdo, kdy se dítě osamostatní, založí si svou prokreační rodinu a rodiče coby partneři na sebe opět mají více času [Matoušek 2003: 66-71].

Sekty a menšinové církve využívají děti jako prostředek k ovládnutí dospělých, zejména pak matek. Oddělování dětí od matek (především v období po porodu)²¹ dětskému vývoji však neprospívá. „Bez lásky mohou i zdraví kojenci zemřít na to, čemu lékaři přezdírají syndrom poruchy osobnosti žít. Nízká sebedůvěra, deprese a jiné psychické problémy jsou všechny spojovány s nedostatkem lásky“ (Porterfieldová 1997: 67). Děti narozené do sekt však mohou jen stěží ovlivnit život, který jim rodiče připravili. „Potom vychovávají i své děti v duchu sekty, a ty nemají často žádnou šanci životu sekty uniknout“ (Wiebeus 1997: 33).

Problémem je rovněž neosobní vztah mezi biologickými rodiči a dítětem. Dítě je často vychováváno tak, aby své rodiče považovalo za pouhé „tvůrce“, „zploditele“. Takto pěstovaný vztah postrádá všechny emoce a pouta, která se vyskytují v normální rodině a jsou důležitá pro zdravý duševní vývoj dítěte. Dítě, které vyrůstá bez starosti citově angažovaných rodičů, je pak dezorientované, nedokáže navazovat mezilidské vztahy a partnerský vztah už vůbec. Ze strachu a nevědomosti, jak žít mimo skupinu v okruhu neznámých lidí, setrvávají takto vychované děti v sektě i přesto, že cítí nespokojenost [Misauerová 2006 : 42].

Jelikož hlavní hodnotou zkoumaných skupin je náboženská ideologie, prostupuje tato hodnota celou výchovu dětí. Martin Látal ze Šternberka, zoufalý manžel členky svědků Jehovových a otec čtyř dětí, se na několika webových stránkách svěruje se svým příběhem. Zde uvádím jen část, která ukazuje, že sekta dokáže náboženskou vírou potlačit i tak silné instinkty, jako jsou ty mateřské.

Později se mi žena přiznala, že celé 4 roky chodila dům od domu s časopisy a s jejich "poselstvím". Dala děti k někomu na hlídání a šla do tzv. služby. Já se ptám: je toto chování přirozené pro matku malých dětí? Domnívám se, že to je fanatismus sekty postavený nad přirozené mateřské city ženy. (...) Nato jsme se bavili ohledně krve a dal jsem ženě příklad, kdy bude naše Maruška potřebovat krev a bude k dispozici pouze její vlastní, zda-li ji Marušce poskytne... (...). Reagovala slovy: "Jaký by to byl

---

²¹ K poporodnímu oddělování dětí od matek dochází např. ve Scientologické církvi, kde je dítě hned po narození umístěno do péče tzv. nani (chůvy), která se stará o zhruba deset dětí do dvanácti let. Vyučuje je přitom ideologii skupiny. Rodiče v tomto důležitém období prakticky nevidají [Misauerová 2006: 11].

*život ?". Vycítil jsem z toho, že by měla výčitky svědomí, kdyby měla svou vlastní krev poskytnout jako poslední možnost záchrany vlastnímu dítěti...*²²

Dítě v sektě není „králem“, není středem pozornosti a nezáleží na jeho školním prospěchu. Mnohdy je dětem zakázáno navštěvovat klasická školní zařízení, aby se nemohly stýkat s normálními dětmi, které by je mohly „znečistit“ (tedy ovlivnit, ukázat jim jiný život). Sektářské děti jsou vychovávány ke striktnímu odlišování dobrého (čistého či zbožného) oproti zlému (nekřesťanskému).

Pokud dítě projevuje vzdor, zlost, nelibost a jiné emoce, které jsou v normální společnosti chápány jako součást jeho vývoje a tvorby osobnosti, v sektách si za takové chování vyslouží trest, zahanbování, fyzické ublížení nebo jiné sankce (u velmi autoritativních skupin násilný rituál vymytání zla) atd. „Lidé, jejichž poslušnost jde tak daleko, že se vůči svým vlastním dětem chovají krutě, jsou vlastně nemocní“ (Wiebeus 1997: 274).

*Moje matka je velice věřící "sestra" a je pro svou víru ochotna obětovat i svou rodinu. (...) Nejen, že celé moje dětství mě nutila připravovat se s ní na studium Strážné věže, čtení Bible... atd., ale byla sprostá, neústupná, kompromis je slovo, které pro ni neexistuje! (...) Hádali jsme se, až mi způsobila velká zranění v obličeji...*²³ (bývalá členka NSSJ).

Volný čas dětí tedy není věnován hře, rozvíjení dovedností nebo nějakému sportu jako v normální rodině. Sektářské dítě musí studovat bibli nebo jiné náboženské texty, které skupina uznává, aby se co nejdříve stal platným a užitečným členem skupiny a mohl vykonávat misie. Zde platí, že čím více se sekta uzavírá svému okolí, tím více deformovaná je osobnost dítěte. Typickým příkladem takto izolované skupiny s přísnými výchovnými postupy je menšinová církev svědkové Jehovovi [Misauerová 2006: 12-19]. Zde je výpověď jedné velmi mladé dívky, které se v rané dospělosti podařilo tuto skupinu opustit:

---

²² LÁTAL, Martin. Straznavez.cz [online]. 1999 [cit. 2012-05-01]. *Vyvarujte se jehovistů!* Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/Latal-Zp.htm>.

²³ Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Zkažené dětství*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/zkazenedetstvi.htm>.

Našla jsem zde skvělé kamarádky, které ale povětšinou braly antidepresiva nebo většinu roku trávily v psychiatrických léčebnách. Postupně jsem cítila, že ani mně není dobře, psychicky jsem na tom kvůli milionu pravidel, zákazů a příkazů byla čím dál hůř²⁴ (bývalá členka NSSJ).

Co se týče výchovy dětí, sekty oficiálně hlásají, k jak morálnímu a spořádanému životu své dětské členy vedou. Zkoumaná Náboženská společnost Svědkové Jehovovi rovněž veřejně takto vystupuje. Uvnitř skupiny se však na mnoha úrovních vedení řeší zneužívání a sexuální obtěžování dětí. 7.9.1995 poslalo vedení této organizace dopis do menších komunit, který se týkal právě odhalování pedofilů. Bohužel z dopisu jasně vyplývá, že zneužití dítěte se nemusí hlásit státním orgánům, nýbrž jen orgánům sekty, že takový člen nemusí být vyloučen a ani jinak postižen. Zde uvádím citaci z třetího odstavce dopisu²⁵:

Pokud právní výbor rozhodne, že osoba, která dítě obtěžovala, zaujímá kající postoj, a že tedy dál zůstane členem křesťanského sboru, měli by starší podniknout kroky, aby bylo zneužití dítě chráněno (tamtéž).

Bývalý člen skupiny tento postoj hodnotí velmi racionálně:

To je na poměry mezi SJ (zkratka pro svědky Jehovovy – pozn. autora) neobvykle tolerantní postoj k závažnému hříchu. S osobou, která se proviní například pouze tím, že opakovaně mluví s někým z vyloučených, je často jednáno mnohem nekompromisněji. Je pochopitelné, že organizaci svědků Jehovových by nedělalo dobrou reklamu rozmazávání případů obtěžování dětí.²⁶

6.6 Vnitřní atmosféra rodiny

Rodina sice je základní jednotkou společnosti a v mnoha ohledech vystupuje jako celek, avšak je nezbytné nezapomínat na to, že je souborem několika samostatně jednajících individuů, kteří spolu komunikují a ovlivňují se. V normální rodině je hranice mezi generacemi zřetelná. Funkční rodina je harmonická a neklinická. Jakákoli koalice mezi jedním dospělým a dítětem, zaměřená proti druhému dospělému, je tedy projevem nezdravého vývoje rodiny. Tzv. generační propustnost může vést k tomu, že

²⁴ Blesk pro ženy [online]. 2009 [cit. 2010-05-01]. *Mládí jsem zabila v sektě!* Dostupné z WWW: <http://www.prozeny.cz/magazin/vase-pribehy/archiv-tematu-tydne/10147-tema-tydne-mladi-jsem-stravila-v-sekte-uz-nikdy>.

²⁵ Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Oficiální dopisy Náboženské společnosti svědkové Jehovovi v ČR (NSSJ v ČR) starším týkající se obtěžování dětí.* Celé znění dopisu dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Pedofil/obtezovanidopisy.htm>.

²⁶ Tamtéž.

část rozhodovacích práv na sebe budou vztahovat děti, což rodičům nabourává autoritu a neumožňuje jim to plnit jejich rodičovskou roli.

Členové rodiny rovněž umějí určit hranici mezi přátelským popichováním a nepřátelským ironizováním. Vyznají se ve vlastních gestech, slovních obratech, znají své reakce, slabosti i silné stránky. Očekávání rodičů děti motivuje a směřuje, je velmi důležité, aby rodičům na prospěchu dětí záleželo. Partneři navenek, a to i před dětmi, projevují radost ze vzájemného vztahu. Jednotliví aktéři pak udržují kontakty i mimo rodinu, neuzavírají se, neomezují se jen na partnera a dítě. Rodinná síť je tvořena jak příbuznými, tak společnými rodinnými známými, ale také kamarády, kolegy a známými jednotlivých členů rodiny [Matoušek 2003: 147-151].

Rodinná síť, komunikace v rodině, jasná hranice mezi generacemi, udržování mezí dovoleného chování a další aspekty normálního rodinného života jsou základními předpoklady pro zdravý vývoj rodiny jako celku i jejích jednotlivých členů. Děti se v rodině učí společenským kontaktům při komunikaci s dospělými, získávají představu o osobní autonomii a individuálních právech. Členové rodiny plní navzájem svou potřebu intimní blízkosti a respektují nezávislost ostatních [Matoušek 2003: 90-93] [De Singly 1999: 75].

Sekty a menšinové církve nemají zájem o budování externí rodinné sítě, protože „izolace daná přesvědčením, že okolní svět je veskrze zlý, připoutává členy společenství pevněji ke skupině, neboť ta se jim tak stává jedinou příležitostí k uplatnění potřeby lásky a jediným prostředím, v němž nalézají vlastní sebedůvěru a příslušnost. Neměnné zákony sekt poskytují svým členům hluboce prožívaný pocit identity, spokojenosti a správného života i iluzi bezpečí a jistoty“ (Porterfieldová 1997: 15). Jakýkoli projev pochybností nebo nelibosti je trestán.

Každý, kdo v organizaci svědků Jehovových veřejně projeví odlišný postoj, než je oficiální nauka, a trvá na něm, je označen nálepkou „odpadlík“ a je z organizace (církve) svědků Jehovových vyloučen. Všichni svědkové pak mají, opět pod trestem jejich vlastního vyloučení, zakázáno stýkat se s kýmkoliv, kdo je označen za odpadlíka²⁷ (z programového prohlášení nezávislého fóra o NSSJ).

---

²⁷ MALÝ, Michal M. a Jakoubek ze Stříbra. Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Nezávislé informační fórum o Společnosti Strážná Věž a svědcích Jehovových*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zdomova/prohlaseni.htm>.

„Podstatné je, že oddělují člověka od jeho minulosti a slouží k tomu, aby jej víc a víc vzdálily od jeho přátel a rodiny (Porterfieldová 1997: 95). Právě oddělení člena sekty od té části rodiny, která v sektě není, je pro další existenci a soudržnost skupiny, nezbytné. Održení od rodiny automaticky vede k posílení závislosti na skupině.

*Otec od Svědků Jehovových také odešel, pouze matka zůstává. Ke mně, otci i sestře se nechová dobře a často dává najevo, že lidé tam jsou pro ni důležitější než rodina*²⁸ (bývalá členka NSSJ).

Někteří se v důsledku oficiálních náboženských zásahů ocitli náhle odloučení od rodiny - odříznuti od rodičů, synů a dcer, bratrů a sester, dokonce od prarodičů či vnuků. Již se nemohli svobodně stýkat s dlouholetými přáteli, které měli rádi; takové styky by i tyto přátele vystavily nebezpečí stejného oficiálního zásahu. Jsou vystaveni očerňování svého vlastního dobrého jména, jež získávali celý život a které v myslích a srdcích těch, kteří je znali, něco znamenalo (Franz 1998: 5, bývalý člen NSSJ).

Členové jsou přesvědčováni, aby se nestýkali s bezvěrci. Proto je jejich jedinou možností oddat se duchovnímu vůdci [Wiebeus 1997: 16]. Na toto prohlubování napětí mezi svým učením a většinovou společností reaguje skupina uzavřeností a stupňováním postoje dobří „my“ a nepřátelští „oni“. To vede k ještě větší izolaci a zvýšené sociální kontrole. Atmosféra rodiny v sektě se vesměs nebuduje žádná, protože komunita většinou nedefinuje rodiny jako své jednotky a nedává jim prostor pro navazování hlubších vztahů a sdílení myšlenek a pocitů, natož možnost tvorby vlastní historie a tradice. Alibistický postoj sekt prezentuje Martin Látal ve svém příběhu:

*Po cestě jsem namítal, že učení, které staví zájmy sekty nad rodinu a svobodnou vůli člověka, nemůže být přirozené. Na to jsem se dověděl, to my nic to výklad bible. (...) V tomto okamžiku jsem pochopil, že tito lidé si už vůbec neuvědomují sami sebe. Jsou to alibisté, kteří jsou čistí, protože jejich kroky vede výklad bible. Je to neskutečná demagogie a fanatismus odporující zdravému rozumu a citu. (...) Přinesli si s sebou listinu práv a svobod a začali mi mimo jiné vysvětlovat, že člověk má právo měnit své názory, jak a kdy se mu zachce atd.*²⁹

Všichni členové všech rodin v komunitě jsou vybízeni k pocitu elitářství, který souvisí s náboženskou ideologií; vyvoleností ke spasení. Je jim předkládáno, že oni

---

²⁸ Blesk pro ženy [online]. 2009 [cit. 2010-05-01]. *Mládí jsem zabila v sektě!* Dostupné z WWW: <http://www.prozeny.cz/magazin/vase-pribehy/archiv-tematu-tydne/10147-tema-tydne-mladi-jsem-stravila-v-sekte-uz-nikdy>.

²⁹ LÁTAL, Martin. Straznavez.cz [online]. 1999 [cit. 2012-05-01]. *Vyvarujte se jehovistů!* Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/Latal-Zp.htm>.

znají „tu pravdu“. Znat tuto pravdu je určeno jen „vyvoleným“ a jen ti budou díky své znalosti „spaseni“. Vyvoláváním pocitů výjimečnosti lze totiž stoupence motivovat k práci. Plnění úkolů s sebou však nese nejen pochvaly, ale také tresty, a jsou to právě ony, které určují atmosféru strachu v sektářských rodinách, jež členům znemožňuje nalézt vnitřní rovnováhu. Pochvaly a tresty slouží k modelování chování a mívají různou podobu [Porterfieldová 1997: 96-120].

Největším trestem bývá vyloučení ze skupiny. Členové se ho mnohdy ale nebojí proto, že by se nemohli dostavovat na shromáždění komunity, ale proto, že by museli přerušit veškeré kontakty s ostatními členy. Včetně rodiny.

Z organizace svědků Jehovových je vyloučen každý, kdo trvá na odlišném názoru. Ptáme se: Jakou cenu má osobní názor, kterého je třeba se vzdát proto, aby někdo nebyl pronásledován? Akt vyloučení zakazuje všem ostatním svědkům Jehovovým, včetně členů rodiny, kteří s dotyčným nežijí v jedné domácnosti, se s ním stýkat, zdravit jej, psát mu, či jakkoliv jinak s ním komunikovat. Tedy naprostou společenskou izolaci³⁰ (z nezávislého informačního fóra o NSSJ).

Obavy před tresty nutí členy k úzkostnému dodržování pravidel, např. „se vzdát teplých jídel a požitků, jako jsou cigarety nebo alkohol. (...) ... nošení bílého oblečení, sexuální zdrženlivost a zřeknutí se novin, televize a rádia“³¹ (Wiebeus 1997: 55). Pokud je k podpoře nauky využívána i citová a sexuální oblast³², může dojít ke značné citové deformaci stoupenců, zejména pak dětí.

Atmosféra v rodinách žijících v sektě je postavena na nemožnosti skupinu opustit. Normální rodina žijící ve většinové společnosti tedy usiluje přesně o takovou rodinnou atmosféru, kterou sekta potlačuje. Odpadlíci jsou členy skupiny trestáni znevažováním. Tvrdí se o nich, že nebyli dost sliní, aby odolali pokušení ďábla nebo zlu. „Podle zpráv bývalých členů se prý již vyskytly případy, že lidem, kteří chtěli opustit organizaci, bylo vyhrožováno smrtí“ (Wiebeus 1997: 24).

---

³⁰ MALÝ, Michal M. a Jakoubek ze Stříbra. Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Nezávislé informační fórum o Společnosti Strážná Věž a svědcích Jehovových*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zdomova/prohlaseni.htm>.

³¹ Uvedený příklad se týká pravidel křesťanské sekty Fiat Lux.

³² Např. skupiny Rodina nebo Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů.

6.7 Autonomie rodiny

„Rodinná autonomie je důsledkem pocitu manželské svobody“ (De Singly 1999: 61-62). Pokud je partnerům i v manželství umožněno rozvíjet svou osobnost, budou v tomto duchu vychovávat i své děti. Každý člen rodiny by si sice měl být vědom své příslušnosti k rodině, ale měl by mít i svou vlastní autonomii - své vize, své cíle, zájmy a specifické osobnostní rysy [De Singly 1999: 93].

Rodina je tedy prostorem, kde si jednotlivci budují a zároveň chrání svou individualitu. Individuální autonomii si však budují nejen samotní členové, ale i rodina jako celek. Vymezují se vůči okolnímu světu například svými tradicemi, používáním přezdívek, organizací rodinného prostoru apod. [De Singly 1999: 23].

Rostoucí individualita v rodině znamená na druhé straně rostoucí závislost na veřejné sféře, která více či méně reguluje vztahy v rodině formou zákonů atp. Nezávislost na rodině (ať už jako jednatel nebo jako nukleární rodina na svých původních rodinách) je totiž jen nahrazena závislostí na institucích (např. škola) a profesi (např. vysoké manažerské pozice). Paradoxem rodiny soukromé a zároveň veřejné se zabýval již Durkheim. S odkazem na něj rozvíjí De Singly myšlenku, že pod „omluvenkou“ s názvem „zájem dítěte“ si stát osvojuje právo zasahovat do rodiny, a to přímo na ta nejcitlivější místa [De Singly 1999: 9-12].

Keller ve své Nedomyšlené společnosti tento jev téměř ironizuje. Říká, že na jedné straně je rodina základní autonomní jednotkou státu, kterou stát potřebuje, protože své členy vychovává k poslušnosti a podřízenosti autority, což se státu hodí. Na straně druhé ale svými regulacemi a institucemi rodinu rozbíjí tak, jako nikdy předtím. Důkazem je např. vysoká míra rozvodovosti. Otevřeně tedy hovoří o tom, že rostoucí autonomie rodiny vlastně znamená i její rostoucí nestabilitu [Keller 1998: 59-64].

Zásahy státu do rodiny, které si však normální rodina neuvědomuje a nepovažuje je za něco nežádoucího a intervenujícího, se promítají v několika rovinách. Na právní úrovni je to regulace porodnosti (zákony o antikoncepci, přerušování těhotenství), regulace partnerského života (pravidla pro uzavření manželství, rozvod) a v neposlední řadě regulace ohledně výchovy dětí (rodičovská práva a zmiňovaný zájem dítěte). Na ekonomické úrovni stát zasahuje do rodin zejména systémem sociálního zabezpečení (důchody, příspěvky, daně) a na úrovni institucionální zejména zřízením školek a škol, které ve velkém měřítku umožňují emancipaci žen – matek [De Singly 1999: 37].

Sekty a menšinové církve, jak již vyplývá z předchozího textu, autonomii svých členů a jednotlivých rodin žijících ve skupině potlačují. Jediná identita a autonomie, která je přípustná a která je prosazována, je skupinová identita. Individuální „já“ je nahrazováno skupinovým „my“. Tato skupinová ideologie, kdy vlastní zájmy jsou evidentně a cíleně potlačovány ve prospěch zájmu skupiny, může vést až k deindividuaci jednotlivých členů [Petrušek 1997: 99-100].

Náboženské sekty nedovolují veřejným institucím zasahovat do jejich vnitřního chodu. Často si tvoří vlastní zákoníky, kterými nutí členy ke konformitě, a možná jsou to právě tyto kontranormy³³, díky kterým jsou sekty a menšinové církve označovány jako deviantní. Hodnocení toho, co je objektivně deviantní, je však složité. Ve své práci se přikláním k pohledu A. Giddense, který deviaci, resp. deviantní subkulturu definuje jako subkulturu, „jejíž členové se hlásí ke zcela jiným hodnotám než většina společnosti“ (Giddens 1999: 555). To o sektách jednoznačně platí.

Svůj nezájem (či snad odpor) k veřejným institucím sekty a menšinové církve vyjadřují spolu s celkovým protestem vůči společnosti. Tím, že nevyužívají školská nebo zdravotní zařízení, soudy nebo policii, dávají jasně najevo, že se definují jako dostatečně kompetentní řešit své záležitosti samy. Uvádím příklad z roku 2005, kdy v Itálii na velkém shromáždění přednáší Garret Losch o „nebezpečí“ vysokoškolského vzdělávání, přičemž stoupence nabádá, aby se vysokým školám vyhýbali.

Pokud v současné době studuješ na vysoké škole, proč bys v motlitbě nezvážil možnost odejít a dělat něco lepšího? (...) Chtěli bychom pochválit všechny posluchače, kteří přerušili svá vysokoškolská studia poté, co přijali pravdu (pravda = učení svědků Jehovových – pozn. autora), a stejně tak chválíme všechny ty, kteří po vyslechnutí tohoto proslovu učiní stejné rozhodnutí.³⁴

K tématu „nesmyslnosti“ vzdělávání připojuji ještě výpověď výše zmiňovaného Martina Látala, který popisuje diskuzi se svou ženou, členkou svědků Jehovových:

Řekla mi, že vzdělání snižuje pokoru k Bohu a že je vlastně asi nejlepší nic nestudovat. To už je opravdu absurdní, aby na konci tohoto století měli lidé tyto předpotopní názory na vzdělání a oponoval

---

³³ Kontranormy = „pravidla, která nejsou v souladu s pravidly širšího společenství“ (Petrušek 1997: 99).

³⁴ Straznavcz.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Svědkové Jehovovi proti vysokoškolskému vzdělání*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavcz.cz/Vzdelani/vysokoskolskevzdelani.htm#Losch>. Originální obrazový záznam s anglickými titulky dostupný z URL: http://www.youtube.com/watch?v=hdIM_C4EyUA.

*jsem jí, že řada vysoce inteligentních a studovaných lidí pochopilo Boha právě díky svému studiu a své vědecké práci. Nebyl jsem pochopen.*³⁵

Vzhledem k velmi odlišným názorům na svět se ani není čemu divit. Zde uvádím ještě příklad, který demonstruje, jak výrazně se liší smýšlení stoupenců sekt, a tak i jejich motivace. „Za kněze této společnosti vysvětil miliony mimozemšťanů. V případě zániku světa, který Collin očekává v nejbližší budoucnosti, prý budou na věřící čekat vesmírné lodě řízené mimozemšťany a zavezou je do bezpečí na planetu Maria³⁶ (Wiebeus 1997: 52). Stejně tak jako většinové společnosti připadá tento výklad nesmyslný, připadají naše normy a instituce nesmyslné sektářům. O to snazší je pro sektu budovat xenofóbní skupinovou identitu a posléze i svou autonomii.

---

³⁵ LÁTAL, Martin. Straznavez.cz [online]. 1999 [cit. 2012-05-01]. *Vyvarujte se jehovistů!* Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/Latal-Zp.htm>.

³⁶ Příklad se týká kř. sekty Obnovená církev (známá i jako Církev Glorie podle jména své zakladatelky).

7. Analýza rituálů

Rodinné rituály jsou ustálené způsoby jednání, kde každý má svou úlohu. Členové rodiny jsou s průběhem rituálu ztotožněni, rozumějí jeho významu i jednotlivým krokům. Rituály mají v každé rodině své místo a je vyžadováno, aby se jich členové rodiny zúčastňovali. Díky rodinným rituálům totiž rodina nalézá oporu, buduje si svou odlišnost a jedinečnost, svou tradici. Aby se v rodině definovaly jednotlivé generace, tvoří si rodina interakční zvyklosti (rodičovské, manželské nebo sourozenecké). V těchto zvyklostech se odráží pohled rodiny na sebe sama, její prestiž i hodnoty.

Další funkce rodinných rituálů je adaptační; usnadňují přijetí důležitých změn spojených s rodinným životem. Těmito změnami mohou být např. sňatek, narození dítěte, odchod dítěte od rodičů apod. Ritualizaci však podléhají nejen výjimečné události jako narození dítěte, ale i opakující se mikroudálosti všedního dne (společné jídlo, ukládání dětí ke spánku, pozdrav po příchodu domů) a roku (narozeniny, svátky, Vánoce, Velikonoce) [Matoušek 2003: 57, 83-88].

Rituály rovněž stabilizují identitu rodiny tím, že vyjasňují role a zobrazují jisté hranice. Mají stejně asociační funkci jako rituály v náboženských společnostech; podporují sounáležitost k celku a ke kultuře, vytrhávají členy rodiny z běžné rutiny, jsou ozvláštněním. Běžné mikrorituály každodenního života pak napomáhají orientaci v čase. Jednoznačným cílem rodinných rituálů je informace „toto jsme my“ a „takhle se to dělá u nás, takhle to u nás vypadá“.³⁷ Rodinné rituály jsou také příležitostí k vyjádření své individuality a postoje k rodinné struktuře. Dospívající děti mohou rodinné rituály, na něž jsou zvyklé z dětství, bojkotovat, čímž chtějí dát najevo svůj růst.

Rodinné rituály mají prioritu, pokud jde o časový harmonogram členů rodiny. Dávají jim přednost před jinými aktivitami, organizují si podle nich čas a musí odkládat jiné záležitosti, které mohou připravovaným rituálům konkurovat. Ukazuje se tak, že rodinné rituály mají svou váhu a svůj smysl. Jsou naplněné symboly, které se předávají

---

³⁷ Uvedu příklad s každoročním rituálem narozenin: přestože snad ve všech rodinách se slaví narozeniny, pestrost těchto rituálů je široká. Někde se peče dort, jinde jsou tradicí papírová přáníčka a květiny. Rituál může trvat jen pár minut a omezovat se jen na předávání dárků, nebo se prodlužuje v celodenní rodinné oslavy s bohatým programem. Rituály narozeninových oslav se liší i podle toho, kdo je objektem rituálu (tedy který člen narozeniny slaví). Děti vítají, když se kvůli nim připraví velká oslava. Na druhou stranu dospělí, kteří jsou časově vytíženi, rituál narozeninových oslav rádi redukuje a nedramatizují.

z generace na generaci [Sobotková 2003: 49-56]. Rodinné rituály v rámci této práce dělím do tří kategorií: každodenní, každoroční a přechodové rituály.

7.1 Každodenní rituály

Každodenní rituály jsou takové, které se velmi často, nebo dokonce denně, opakují. Mají symbolický význam, pomáhají nám uchovávat si určitý rytmus a strukturu života. Mezi rituály všedního dne patří například oblékání, jak projevujeme emoce, jak se v rodině vyslovuje pochvala nebo ocenění, společenské rituály pozdravu, ale také typické sekvence chování jako je ranní káva, večerní zprávy atd.

Hana Krčilová se ve své absolventské práci zabývala každodenními rodinnými rituály z pohledu jejich mentálně hygienických aspektů. Došla k závěrům, že každodenní rituály mají řadu funkcí v životě každého člověka: prevence stresu, relaxace, odreagování napětí, snížení emočního přeladění, sebepoznání, upevnění pocitu smyslu a řádu v životě, strukturaci času a orientaci v něm [Krčilová 2000].

Do každodenních rituálů lze zařadit i rituál přijímání potravy. Společné rodinné stolování může být velmi ritualizováno, pokud má rodina určeny signály, kdy se může začít jíst, kdy jídlo končí, kdo může u jídla instruovat, zda se smí vstávat, jak se uklízí nádoby, kdo jídlo nabírá apod. I takové drobnosti, jako jíst příborem, používat ubrousek, mýt si ruce před jídlem nebo používat různé přístroje pro různá jídla, mohou být považovány za rituál.

Zvláštní pozornost je potřeba věnovat každodenním rituálům v životě dítěte, protože „opakovaným vnímáním stále se vracejících časových úseků (den, týden, měsíc, rok a k tomu se vážících rituálů) získá víru ve vyšší principy a cítí se v nich bezpečně“ (Prekopová 2001: 48). Rituály v životě dětí mají tedy nezastupitelné místo, protože jim pomáhají zvyšovat sebedůvěru opakováním známých akcí. Mezi každodenní rituály dětí patří zejména rituál ukládání ke spánku. Tato činnost je velmi ritualizovaná: od signálu, který značí, že je čas jít spát (např. přijde rodič do pokoje), přes mytí, převlékání, čtení pohádky až po samotné rozloučení (např. pusa na dobrou noc) [Matoušek 2003: 86-87].

V partnerském životě „i sexualita podléhá ritualizaci. Nejen samotný sexuální akt, ale i předehra k němu,“ která zahrnuje „předběžné vyjednávání (...) týkající se možnosti sexuálního styku. (...) Signálem zájmu může být způsob oblečení, pozvání k procházce, způsob úpravy stolu při jídle, servírování určitého nápoje, způsob úpravy ložnice nebo podobně“ (Matoušek 2003: 87).

7.2 Každoroční rituály

Každoroční rituály se opakují zpravidla jednou do roka a jsou projevem kultury a tradic. Patří sem oslavné rituály a různá výročí, která zvyšují pospolitost rodiny a udržování rodinného příběhu. Slavnosti, ať už se týkají konkrétního člena rodiny (narozeniny, svátek), přírody (žně), nebo původně náboženských tradic (Vánoce, Velikonoce, půst), pomáhají uchovávat rytmus života a orientaci v čase.

Každoročními rituály vyžadují díky své jedinečnosti obvykle přípravy. Jsou spjaty se specifickými symboly (vánoční strom a vánoční kapr, velikonoční pomlázka a velikonoční vejce) a každý člen rodiny průběh rituálu zná; je schopen vymezit jeho začátek, střed i konec. Důležitou roli v každoročních rituálech hrají pověsti, mýty a pověry, např. zlaté prasátko, šupina pod talířem atd.³⁸

7.3 Přejímové rituály

Přejímové rituály jsou rituály spjaté s klíčovým okamžikem života a jejich cílem je usnadnit proces změn nebo zlomu v životě; např. svatba, porod, křest, nástup dítěte do školy, odchod do důchodu, pohřeb, promoce atd.³⁹ Přejímové rituály pomáhají vyjasňovat vztahy mezi členy rodiny a ustavují role. Přestože slouží jako pomocný nástroj k vyrovnání se s nějakou zásadní životní změnou a se změnou statusu, zároveň slouží k zachování struktury [Matoušek 2003: 60-63].

Průběh přejímových rituálů lze shrnout podle Arnolda van Gennepa do tří fází: odloučení, pomezí a přijetí. První fáze symbolizuje rituální smrt, rozloučení se se starým obdobím života či dosavadní funkcí. Pomezí je fáze, kdy člen symbolicky nepatří nikam a kdy se připravuje na poslední fázi. Fáze přijetí celý rituál zakončuje. Člen je uveden do nové pozice, je znovu přijímán komunitou a jeho život nabývá nový

---

³⁸ ŠULOVÁ, Lenka. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. *Význam rituálů pro současnou rodinu*. Dostupné z WWW: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006010203>.

³⁹ Zde uvádím příklad průběhu svatebního rituálu plného symbolů a drobných rituálů: „V den svatby se sejdou hosté u ženichova domu. Ženich ústy družby děkuje rodičům za vychování i za ‘obstarání života’. (...) Nevěstu však zprvu není vidět, skrývá se s ženami v komoře, od nich ji musí družba vykoupit za koláč. (...) Na novomanžele se házejí rozinky, mandle, rýže a svatebčané jim přejí hodně potomků. (...) Vybírají se peníze ‘na fakana’, tj. na dítě udělané z hadrů, později se vybírá ještě ‘na kolíbku’. Je přinesen Adamův strom, na němž jsou rozvěšeny rozličné lahůdky, nevěsta jím třese. Spadne-li na stromě zavěšené děťátko nebo kolíbka, všichni se smějí, považují to za příslib šťastného početí. K večeru je nevěsta odvedena ženami, které ji sejmou z hlavy věnec a dají jí místo něho na hlavu čepec, nevěsta čepec dvakrát shodí, potřetí si ho nechá. Dává tím najevo, jak želí svobodného stavu. (...) Nakonec se ženich a nevěsta odeberou na lože“ (Matoušek 2003: 60-61).

směr [Turner 2004: 20]. Přechodovým rituálům předcházejí přípravy a jsou to záležitosti i širší rodinné sítě, neboť dochází k takové změně, která se netýká výlučně jednoho člena rodiny.

7.4 Rituály sekt a menšinových církví

Sekty a menšinové církve realizují řadu rituálů, které se mají podobat rodinným, avšak s rozdílem, že jejich cílem není utužit rodinu uvnitř komunity, ale sdružit všechny členy skupiny bez ohledu na jejich biologické vazby. „Rituály, kterých užívá většina náboženství jako součást bohoslužby, používá většina nebezpečných sekt jako prostředku ke zvýšení závislosti členů na skupině. Účast na těchto rituálech umožňuje svým členům, že se cítí povzneseni. Jsou mezi vyvolenými. Rituály také posilují pocit, že ti, kdo se jich účastní, jsou nějakou podstatnější částí skupiny“ (Porterfieldová 1997: 92).

Například rodinné oslavy, které se pořádají na počest člena rodiny (za promoci, na narozeniny) se v sektách a menšinových církvích uskutečňují jen pokud je hrdinou rituálu vůdce skupiny. **Každoroční rituály** jako narozeniny nebo svátky, ba dokonce Vánoce, které považujeme za významný rodinný rituál, se v sektách mnohdy ani neslaví.

*Mí rodiče se stali Svědky Jehovovými ještě dříve, než jsem se narodila. Já i mladší sestra jsme vyrůstaly v pekle tří povinných shromáždění týdně, pravidelného chození do kazatelské služby, neustálého studia bible a milionů zákazů. Vánoce? Zákaz! Narozeniny? Zákaz! Televize? Zákaz! Kamarádky „ze světa“? Zákaz! Kroužky a koníčky? Zákaz!*⁴⁰ (bývalá členka NSSJ).

„Při vstupu do sekty jsou lidé obvykle žádáni, aby se vzdali toho, co jim bylo v minulosti milé. Některé varují nové členy, aby nepili a nekouřili. Jiné zakazují nově příchozím, včetně manželských dvojic, sex. Členové jsou často upozorněni, aby nejedli maso, nechodili do kina, nečetli knihy a nedívali se na televizi. Výzkumy ukazují, že čím více lidé postrádají společenské vyžití, tím vyšší si cení členství ve společenství. (...) Ovládnutí času členů, oddělení od původního prostředí, odměny a tresty jsou prostředkem k opuštění staré víry a modelů chování“ (Porterfieldová 1997: 89, 96).

---

⁴⁰ Blesk pro ženy [online]. 2009 [cit. 2010-05-01]. *Mládí jsem zabila v sektě!* Dostupné z WWW: <http://www.prozeny.cz/magazin/vase-pribehy/archiv-tematu-tydne/10147-tema-tydne-mladi-jsem-stravila-v-sekte-uz-nikdy>.

Rituály každodenního života jsou na první pohled možná nenápadné, avšak ve skutečnosti právě v nich tkví prostředek posilování závislosti členů na skupině. Skupina či vůdce sílí každým dnem, jestliže ovládá postupně všechny aspekty členova života: oděv, jídlo, rozdělování úkolů, plánování aktivit a denní režim jako takový. Rodinné rituály na bázi každodennosti, které si mnozí členové do sekt a menšinových církví přinášejí, jsou tak vytraceny ve chvíli, kdy se nováček naučí novým rituálům a bez protestu je provádí.

Tresty, které členy sekt čekají za porušování pravidel, jsou také ritualizovány. Catherine Bell nazývá rituály trestání jako „rituals of affliction“ a jejich cílem je pokořit člena skupiny za nežádoucí chování. Trest má v oběti vzbudit takové nepříjemné pocity, aby své chování již neopakovala [Bell 1997: 115-120]. „Pochvaly a tresty jsou prostředkem, jak vést nové členy k tomu, aby napodobovali jednání vůdce a dlouholetých členů společenství (modelování) (...) Tresty mívají formu zostuzení a obavy, že člověk bude ze skupiny vyloučen. Některé skupiny vytvoří občas obětního beránka jako živý varovný příklad toho, co se může stát tomu, kdo poruší pravidla“ (Porterfieldová 1997: 96).

Rituální násilí, které může být v těchto obřadech obsaženo, je spojeno s určitým posvátnem. Oběť násilí není jen vůdcovou obětí, je to oběť celého společenství. Rituál je tak legitimní, protože posiluje kulturní poselství a utužuje komunitu. Důležitá je v těchto případech autorita, která rituál řídí (vůdce) a víra v existenci metafyzické moci (božstvo, nadpozemská síla apod.). „Lidé, kteří by sami od sebe nikdy nepocítili potřebu někomu ublížit, jsou pod vlivem takového vůdce schopni toužit po tom někoho mučit, nebo jej i zabít“ (Porterfieldová 1997: 11).

Také **přechodové rituály** mají v sektách své místo. Obvyklými je křest, svatba, pohřeb nebo rituály změny statusu, jejichž podstatou je uvedení do nové pozice ve struktuře či nový status. Ve většinové společnosti může být rituálem změny statusu např. promoce nebo imatrikulace. Zásadním rozdílem v průběhu rodinných přechodových rituálů je fakt, že se rodiny jako takové nemusejí vůbec týkat. Vždy záleží jen a pouze na tom, zda-li jsou ostatní rodinní příslušníci členy sekty či nikoliv.

Jaké to musí být pro otce nebo matku, když jejich syn nebo dcera vstoupí do manželství a řeknou jim, že z nějakého důvodu "by bylo nejlepší, kdyby na svatbu nepřišli", nebo když se dovědí, že dcera porodila dítě, a vzkazuje jim, že by své vnouče neměli navštěvovat. To není výplod obrazotvornosti. Přesně to se stává mnoha rodičům, kteří patřili mezi svědky Jehovovy (Franz 1998: 27, bývalý člen NSSJ).

Zcela výjimečným přechodovým rituálem, který je pro tyto skupiny specifický, je rituál vyloučení ze skupiny, který probíhá jako „soud“. Člen je obviněn z významného porušení pravidel či jiného smýšlení. Buď má, nebo nemá možnost se k tomu vyjádřit, ale bez ohledu na jeho názor, o jeho setrvání ve skupině rozhoduje autorita.

Později bylo sboru přečteno stručné hlášení o vyloučení ze společenství, ve kterém nebyla řeč ani o výpovědích svědků, ani o důkazech, které vedly k vyloučení. Po přečtení oznámení se od každého svědka očekávalo, že s vyloučenými již nepromluví, čímž jim byla odebrána jakákoliv možnost cokoliv svým přátelům nebo známým vysvětlit. Kdyby tak učinili před vyloučením ze společenství, bylo by jim to započteno jako pokus o "přetahování", "oslabování jednoty sboru", "rozsévání rozbrojů" nebo "vytváření sekty". A kdo ze svědků by s nimi mluvil poté, ohrožoval by své vlastní postavení, a podobně by mu hrozilo vyloučení ze společenství (Franz 1998: 30, bývalý člen NSSJ).

Největším rozdílem rodinných rituálů sekt a menšinových církví proti rituálům v normální rodině je však jejich skupinové nebezpečí. Náboženské skupiny provádějí rituály většinou kolektivně. Právě v kolektivních rituálech dochází k nahrazování individuality skupinovým „my“, přičemž roli sehrávají i jiné jevy; např. konformita, facilitace nebo difúze zodpovědnosti. V kolektivních rituálech nacházejí stoupenci svou cestu k nevědomým silám, které nemusí mít jen pozitivní účinek. Silná náboženská ideologie může vyústit v nebezpečný fanatismus a kolektivní násilí [Sobotková 2003: 35-36].

7.5 Výstupy analýzy rituálů

Zkoumat rituály sekt a menšinových církví nelze bez pochopení toho, jak skupiny fungují a jaké jsou jejich hodnoty. K tomuto účelu sloužila komparace rodinného života, která jasně ukázala, že v sektách a menšinových církvích dochází k narušování oblasti individuální intimity a rodinné i partnerské intimity a lásky.

Cílem práce bylo vytvořit typologii rituálů podle toho, jak sekty a menšinové církve s oblastí intimity a citových vztahů pracují. Došla jsem k závěru, že zkoumané skupiny ve svém běžném fungování, ale i v rituálech (ne)narušují intimitu a citové vztahy svých stoupenců. Rituály tak lze, na základě analýzy života zkoumaných skupin a jejich rituálů, kategorizovat do následující typologie:

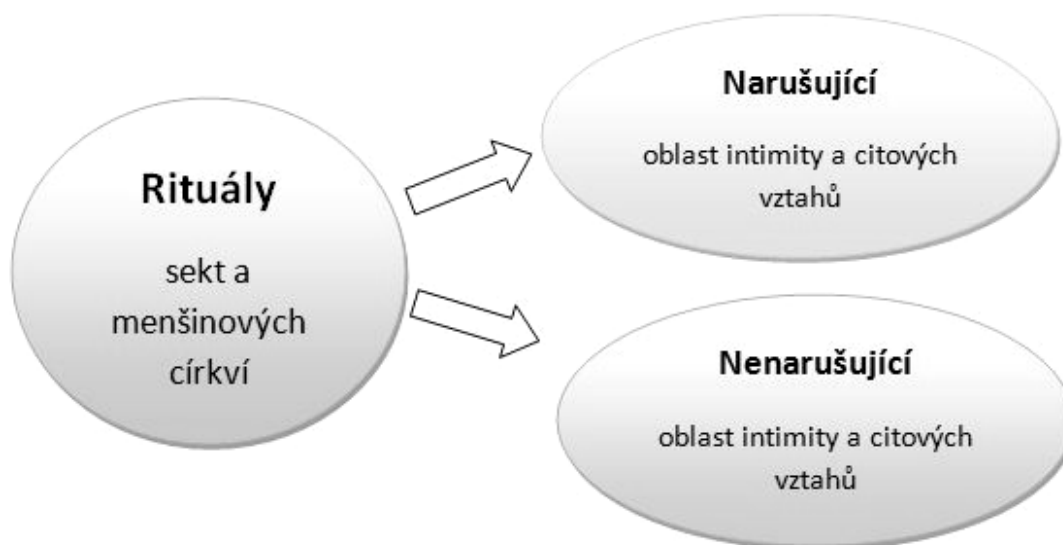

Schéma 1 Typologie rituálů

7.6 Rituály narušující oblast intimity a citových vztahů

Oblast intimity a citových vztahů je v rituálech sekt a menšinových církví narušována na třech úrovních, které spolu velmi úzce souvisejí.

7.6.1 Rodinná intimita a láska

Rodina v sektách neplní své základní funkce, jak vyplývá z komparativní analýzy. Chlapci ani dívky se neučí svým tradičním rolím, ale roli náboženského vyznavače. Své role definují podle toho, jakou pozici mají ve skupině. Nemohou se správně socializovat, vzdělávat na státních školách, setkávat se s normálními dětmi, není jim poskytována adekvátní zdravotní péče a nemohou svobodně poznávat svět. Jejich rodina je sekta, a tak ani své rodiče nevnímají jako autoritu. To však může vést až k patologickému vztahu mezi matkou a dítětem.

Největší mírou je oblast rodinné intimity a citových vztahů narušována právě ve vztahu rodičů a dětí. Děti v sektách ani nemusí vědět, jaké mají ve skutečnosti biologické rodiče.⁴¹ Neosobní vztah se tak promítá i do rituálů, nejčastěji do **rituálů trestání**. V sektě jsou děti trestány mnohem častěji než v normální rodině, protože trestáno je každé chování, které je v rozporu s učením skupiny. Cílem trestů v normální rodině je obvykle naučit děti poslouchat své rodiče, avšak v sektách rodiče svým dětem ubližují z ideologických důvodů. Děti tak vyrůstají ve strachu, s pocity viny a s vědomím, že ubližování si zaslouží, protože je to „boží vůle“. Zde uvádím příklady, jakou může mít rituální trestání dětí v sektách podobu.

Podle výpovědi dvou dětí, jež úřady sektě odebraly, zakázali členové skupiny, kterou vedla čtyřicetiletá žena s přezdívkou Královna Antoinetta, i po měsících lékařskou pomoc pro strádající dítě a chlapec zemřel v matčině náručí. Javona přestali krmit v prosinci 2006 a zemřel po šesti měsících. Skupině vadilo, že dítě neříkalo po večeri "amen". Chlapce prý považovali za démona.⁴² (tisková zpráva, skupina Mind Ministries).

---

⁴¹ MARTÍNEK, Roman. Žďárský deník.cz [online]. 2012 [cit. 2012-05-01] *Stále se bojím, vysvětluje bývalá členka sekty Most ke svobodě*. Dostupné z WWW: http://zdarsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/20120314_ji_stale-se-bojim-rika-byvala-clenka-sekty-u62f.html.

⁴² Novinky.cz [online]. 2008 [cit. 2012-05-01]. *Sekta vyhladověla k smrti batole za to, že neříkalo „amen“*. Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/147051-sekta-vyhladovela-k-smrti-batole-za-to-ze-nerikalo-amen.html>.

Zlobila, lezla po kdejakém klukovi, předváděla se, řvala, lhala a vymýšlela si. Zkrátka: chovala se jako většina holek jejího věku. Co se na jejím chování navíc odrazilo, bylo asociální chování jejích rodičů. Chyběl jí styk s jinými dětmi, byla neustále zavřená doma, nesměla mluvit s jinými než schválenými kamarády. Za každou maličkost ji rodiče trestali a ponižovali, takže měla neustále slzy na krajíčku (Křemen 1997: 55).

Ke konci roku 1991 byly dvě členky skupiny zvané Ježíšova katedrála zatčeny pro týrání dítěte. Církevní bohoslužby (...), totiž zahrnovaly také bičování čtyřletého dítěte telefonní šňůrou. Děti, se kterými mluvila policie, vypověděly, že jim bylo řečeno, že toto bičování je boží vůle. Když děti křičely, jejich rodiče napsali na kus papíru 'Děble, opusť mé dítě' a bili své děti tak dlouho, dokud ty větu opakovaly (Porterfieldová 1997: 85).

Díky hromadnému soužití, kdy jednoznačně dochází k narušování rodinné teritoriality, rodina nemůže praktikovat své každodenní rituály. Z ideologických důvodů jsou zakázány každoroční oslavy narozenin nebo Vánoc, slavit se mohou pouze dovolená výročí. V rituálech sekt je tedy oblast rodinné intimity a lásky narušována jednak v rovině samotného rituálu, a jednak tím, že rodina nemůže vykonávat své rituály sama dle svých tradic.

Tuto dvojí dimenzi narušování lze prezentovat na příkladu **rituálu společného stolování**. Rodinné tradice a zvyky jsou narušeny už tím, že stolování je v sektě hromadné. Druhou rovinou jsou pak pravidla a průběh rituálu stolování, který stanovuje autorita skupiny. Sektářský rituál podporuje jen pospolitost skupiny, nikoli rodiny. Stmeluje celou komunitu bez ohledu na interní příbuzenské vztahy. „Jestliže se chybující člen nekaje a nenapraví, je 'vyřazen' - ostatní se ho naprosto straní. Týká se to dokonce i manželky chybujícího. Je například zakázáno jíst s ním u jednoho stolu, protože se to považuje za družnost, jedí jen s těmi, nimiž se účastní večeře Páně (Barrett 1998: 87-88, příklad se týká skupiny Výluční bratři).

Symbols, obsažené v rituálu společného stolování normální rodiny, jsou v sektách nahrazeny řadou drobných a rovněž symbolických úkonů. Tyto úkony se týkají např. rituální čistoty jídla, posvěcování jídla, přípravy nebo pořadí konzumace. Rituály, při nichž rodina tráví čas společně, při nichž si buduje svou tradici a do kterých promítá své hodnoty, jsou nahrazeny aktivitami, které rodinu spíše oddělují, a to jsou např. **každodenní rituální misie, hromadné modlitby** či **bohoslužby** s kolektivním studiem Bible.

Tyto drobné každodenní rituály pomalu odcizují člena skupiny od jeho rodiny. „Členové často opouští rodiny prostě proto, že s nimi už nemají nic společného. Když lidé ztratí kontakt s vnějším okolím, jejich závislost na sektě vzroste. A s tím vyrostе brzy i pocit, že vše vnější je nepřátelské. (...) Máma a táta, kteří předtím byli v nejhorším protivní, jsou pak příkladem zlých bezvěrců. Když rodiče vyjádří obavy z toho, že se syn nebo dcera zapletli se sektou, je to vykládáno jako ďáblovо pokušení odvrátit člena od spásy a osvícení (Porterfieldová 1997: 90; 96).

Rodinné vztahy však nejsou narušeny jen v případě, že někteří členové v sektě jsou a jiní ne. Zde uvádím příklad, který celkem výstižně popisuje narušené vztahy rodiny, jejíž všichni členové jsou zároveň stoupenci sekty.

Když jsem byla ještě malá, David Berg zaváděl své učení o Ffingu, tedy o tom, jak být prostitutkou pro Ježíše. Berg říkal znovu a znovu svým členům, že to je úplně v pořádku, když to dělají, aby získali lidi pro Ježíše... Maminka byla šokována a říkala tatínkovi, že to je špatné, ale on ji přesvědčil, aby přijala toto důležité Boží učení. O rok a půl později bylo zavedeno tzv. „sexuální sdílení“ mezi členy. Brzo poté můj otec poslal maminku, aby žila s jiným mužem v jiné komunitě. Sám zůstal s mojí starší sestrou (Novotný 1998: 131).

Z příkladu je patrné, že díky rituálům jako je Ffing (**flirting fishing**) a tzv. „sexuální sdílení“, které výpověď popisuje, dochází ke zvrácenému pohledu na rodinu nejen z pohledu skupiny, ale i z pohledu samotných jejích členů.

Rituály zkoumaných skupin narušují oblast rodinné intimity a citových vztahů tak, že členy rodiny nenechávají, aby si pěstovali vlastní tradice. Naopak je od sebe oddělují. Tradice rodiny, její prestiž a opora, kterou by členové v rodině měli nalézat, je díky těmto rituálům nahrazena hodnotami, tradicemi a prestiží skupiny. Dítě, které v těchto podmínkách vyrůstá, má pak velmi zkreslené představy o rodinném životě.

Následující tabulka prezentuje, jakým způsobem se liší rituály většinové společnosti a sekty a jaký dopad to má na oblast rodinné intimity a lásky:

		Většinová společnost (majorita)	Náboženská sekta (minorita)
každodenní	rituály všedního dne	<ul style="list-style-type: none"> - ranní rituály: společná snídaně, sledování stejného TV pořadu, nebo poslech rádia, než se všichni rozejdou do práce, školy - výchovné rituály: dítě zlobí, tak dostane na zadek, pak si třeba hraje - rituál mytí, převlékání dítěte – posilují vazbu dítěte na rodiče - večerní rituály: výzva k odchodu na lůžko, ukládání se ke spánku (rodinné historky, pohádky, zhasnutí světla jako rozloučení, pusa dětem na dobrou noc) 	<ul style="list-style-type: none"> - vše je hromadné: dítě všechny považuje za rodinu - hromadné stolování: dítě ani nehledá u stolu matku (stolování dětí a dospělých je dokonce oddělováno) - výchovné rituály: tresty, fyzické týrání, potírání iniciativy dítěte, není prostor pro rozvoj osobnosti - rituál mytí, převlékání: není vazba na biologickou rodinu, starší pomáhají mladším nebo se stará 1 „teta“ - večerní rituály: opět není prostor pro rodinnou intimitu, žádné pohádky, ale modlení
	volnočasové rituály	<ul style="list-style-type: none"> - rodina mívá společné aktivity (oběd, sport, hra, nějaký čas pro sebe, povídání si) 	<ul style="list-style-type: none"> - rodina se nesdružuje (rodina = sekta), výhradně kolektivní aktivity
	vzpomínkové	<ul style="list-style-type: none"> - rodinné album fotografií, videí, krabice vzpomínek → uchování historie rodiny - tvorba rodokmenu, existence rodinné hrobky - zděděné rodinné recepty, porcelán po babičce - vzpomínání na zemřelého člena (svíčky, motlitba, zpívání, fotografie) 	<ul style="list-style-type: none"> - biologická rodina si nebuduje žádnou vlastní tradici - nesmí mít nic osobního jako fotografie, vše patří sektě - na mrtvého člena společenství vzpomíná celé společenství
každoroční	oslavné rituály a výroční rituály	<ul style="list-style-type: none"> - narozeniny a svátky jsou rodinné události - na oslavách se vyprávějí rodinné legendy - Velikonoce, Vánoce: společně dělají výzdobu (stroměček, malují vejčička) - velké oslavy pro děti 	<ul style="list-style-type: none"> - narozeniny a svátky členů se neslaví - Vánoce, Velikonoce: podle víry, někde se ani neuznávají (NSSJ) - děti nejsou nijak zvýhodňovány
pojící se k událostem (přechodové)	založení rodiny	<ul style="list-style-type: none"> - dobrovolné: plánování rodičovství nákup knih o dětech a vybavičky - výběr jména - porod (nemocnice, dítě má ihned lék, péči, informování a přítomnost rodiny, šestinedělí jako období pro zotavení matky po porodu) 	<ul style="list-style-type: none"> - povinnost plodit sektě nové členy a vychovávat je jako křesťany - výběr jména často dělá vůdce - rituály plodnosti a porodu - odmítání lékařské pomoci, po porodu jen pár dní na zotavení
	dětství	<ul style="list-style-type: none"> - oslavy narození dítěte, zná ho celá rodina - rituál vítání občánků (hlášení úřadům) - kojení (matka je hlavní autorita, poskytovatel, zdroj, ochrana) - první den ve školce, ve škole - první besídka, škola v přírodě, oslava se spolužáky, první láska - rituál vázání tkaniček a výprav do školy - ukolébavky, říkanky, dětské písně, Večerníček 	<ul style="list-style-type: none"> - křesť, dítě znají jen členové sekty - narození dítěte nehlásí úřadům - odtržení dítěte od matky → dítě patří komunitě - dítě je ochuzeno o řadu klasických rituálů, nemůže chodit do školy, hrát si jen tak venku - skupina dohlíží, aby dítě nekomunikovalo s dětmi mimo sektu - musí se učit biblické texty
	dospělost	<ul style="list-style-type: none"> - první holení u chlapců, menstruace u dívek → rodiče zaškolují, vysvětlují (roli hraje i škola) - rituály změny statusu: souvisí zejména s kulturním kapitálem rodiny (maturita, promoce, ... a oslavy těchto událostí) 	<ul style="list-style-type: none"> - děti nejsou připravovány na změny, které je čekají → strach, nejistota - rituály změny statusu: jen v rámci pozic ve vedení skupiny (jmenování)

Tabulka 1 Rodinná intimita a láska v rituálech sekt a většinové společnosti

7.6.2 Partnerská intimita a láska

Tato oblast je v životě stoupců sekty narušována zejména díky hromadnému soužití, protože společné bydlení několika párů nebo rodin neumožňuje prohlubovat intimní partnerský vztah. Díky absenci soukromí, které většinová společnost mezi dvojicemi respektuje, páry nemohou sdílet své pocity, zážitky, plánovat si své cíle a lépe se poznávat.

Pravidla týkající se kontroly sexuálního chování partnerů jen dovršují nemožnost párů rozvíjet svůj vztah. Nejvíce dochází k narušování partnerské intimity a lásky v rituálech týkajících se manželství, především pak svatby. **Přechodový rituál sňatku**, který je ve většinové společnosti založen na svobodném rozhodnutí muže a ženy sdílet spolu život, v sektách probíhá zcela odlišně. Tímto rituálem se partnerský vztah narušuje hned několika způsoby, a to v souvislosti s konkrétními praktikami jednotlivých skupin. Společný však bývá fakt, že není možné si dobrovolně zvolit partnera. Musí to být člen sekty, aby mohla skupina prostřednictvím pravidel a příkazů zasahovat do jejich manželského života.

Přesto jsem mu věřila. I tomu, že ideální manžel je ten, kterého mi vybere on, protože jen to zaručí dokonalý svazek a dokonalé děti. To, že nesmím mít předmanželský styk a tři roky po svatbě ani manželský, mi připadalo správné a přirozené, a dokonce jsem byla nadšená i z představy hromadné svatby pro padesát tisíc párů. (...) Když jsem dostala fotografii muže, který se měl stát za rok mým budoucím manželem, nemohla jsem se dočkat, až se vezmeme⁴³ (výpověď bývalé členky Církve Sjednocení).

Rovněž jsou potírána homosexuální partnerství, přestože **rituální sňatky s nezletilými** jsou podle některých skupin v pořádku.

Na pozemcích ranče byl mimo jiné skrytý chrám s kultovním lůžkem. Toto místo bylo prý používáno mužskými členy sekty k rituálním souložím s nezletilými dívkami poté, co je sekta "sezdala". (...) Stavba obsahovala prostor s postelí, kde muži starší 17 let měli pohlavní styk s ženami mladšími 17 let." (...) Úřady zjistily, že dívky sekty byly vychovávány k tomu, aby od začátku puberty akceptovaly sex s muži. Adolescentky často ve věku stěží 13 let byly "spirituálně vdány" a nuceny k pohlavnímu styku "s cílem mít

---

⁴³ Vitexovy stránky [online]. 2006 [cit. 2012-05-01]. Utekla jsem sektě moonistů. Dostupné z WWW: <http://vitex.hippy.cz/?clanekid=17&file=sekta.html&redirmsg=bypass>.

děti". Při výchově k pravidlům sekty byly děti za trest krutě bity, zavírány a nedostávaly jídlo⁴⁴ (z tiskové zprávy).

Rituál hromadných svateb rovněž zasahuje do intimity partnerů. Svatební obřad, který se koná pro několik, ba dokonce pro stovky párů, narušuje výjimečnost svatebního obřadu, protože v centru pozornosti není pár, ale bůh nebo vůdce, který všechny symbolicky oddává. Ze svatebního obřadu se tak vytrácí řada dobrých rituálů, které byly představeny na str. 42 při popisu svatebního obřadu ve většinové společnosti.

Má před svatbou a na druhém konci světa na ni čeká člověk, kterého viděla jednou na fotce. Bulhar zapálený pro svou ideu stejně jako ona. (...) S myšlenkou, že ji Mesiáš (přezdívka vůdce sekty – pozn. autora) potřebuje, zanechala studií a začala se věnovat 'dobré' věci. (...). A oddáni budou při velkém obřadu společně s dalšími stovkami párů v zámoří⁴⁵ (matka hovoří o dceři, která je členkou sekty).

Rituály polygammích svatebních obřadů rovněž do oblasti partnerské intimity a lásky zasahují, a to velmi výrazně. Členové jsou do polygammích partnerství nabádáni prostřednictvím náboženské ideologie. Takové prostředí je však pro vztah již existujícího manželství devastující.

Šéf sekty Warren Jeffs je příslušníky sekty považován za "božího mluvčího na zemi". Podle policie měl sám Jeffs údajně 78 "manželek", z toho 24 bylo mladších 17 let. Ostatní členové sekty měli aspoň 20 "manželek". Sekta věří, že polygamie zaručuje těm, kteří ji praktikují, slávu na nebesích⁴⁶ (z tis. zprávy).

Rituál první manželské noci bývá v sektách opředen mnoha pravidly. Např. v Církvi sjednocení (známá jako Moonova sekta) „po uzavření manželství musejí žít manželské páry 40 dní zcela zdrženlivě, sexualita je následně možná jen jako prostředek zplození co možná nejpočetnějšího potomstva“ (Wiebeus 1997: 86).

V sektách neexistují žádné rituály, které by umožnily partnerům prohlubovat svůj vztah nebo si budovat vlastní tradice. Partnerství v sektách tak může být jen symbolické, protože je založeno na cíli mít děti, a rozšiřovat tak komunitu. Skutečným objektem lásky by však v sektách měl být bůh.

⁴⁴ ČTK. Týden.cz [online]. 2011 [cit. 2012-04-20]. *Vůdci sekty hrozí za nezletilé nevesty 119 let vězení*. Dostupné z WWW : http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/vudci-sekty-hrozi-za-nezletile-nevesty-119-let-vezeni_208741.html.

⁴⁵ Blesk pro ženy [online]. 2009 [cit. 2010-05-01]. *Mládí jsem zabila v sektě!* Dostupné z WWW: <http://www.prozeny.cz/magazin/vase-pribehy/archiv-tematu-tydne/10147-tema-tydne-mladi-jsem-stravila-v-sekte-uz-nikdy>.

⁴⁶ viz odkaz č.46.

		Většinová společnost (majorita)	Náboženská sekta (minorita)
každodenní	rituály všedního dne	<ul style="list-style-type: none"> - probouzení vedle sebe - rituál ranní kávy, čaje, snídaně - milenecké přezdívký znají jen partneři - vyrovnávání s emocemi (radost, vztek, smutek řeší nějakými aktivitami, společným povídáním) - uvítací rituál: příchod a odchod z domu, pozdrav, polibek - romantické večeře, společné vaření 	<ul style="list-style-type: none"> - nespí vedle sebe, ale hromadně - hromadné stolování - nové přezdívký (jména) zná celá skupina - není sdílení pocitů, člen toto řeší přes modlitbu a studium biblických textů, kde má nalézt odpověď - uvítací rituál: zákaz příliš intimních projevů mezi partnery - společné modlitby i večeře (princip jídelního stravování – vaření pro mnoho členů komunity, rituální omezování v jídle)
	volnočasové rituály	<ul style="list-style-type: none"> - povídání: čas vyhrazený pro komunikaci a prohlubování vztahu - aktivita: čas vyhrazený pro sport/hru/ oblíbený TV pořad, který spolu sledují 	<ul style="list-style-type: none"> - veškerý volný čas věnován sektě a práci pro sektu/vůdce/ boha - nemožnost být spolu sami, bez kontroly - zákaz TV, kina, novin, rozhlasu
	vzpomínkové	<ul style="list-style-type: none"> - album společných fotografií - videa z cest, záznamy z cest - každoroční dovolená 	<ul style="list-style-type: none"> - v sektách neexistuje, členové ji nemohou opustit a jet na dovolenou, izolace
	sexuální rituály	<ul style="list-style-type: none"> - partneři si stanovují pravidla sami - mají soukromí (vlastní ložnice nebo celý byt) 	<ul style="list-style-type: none"> - pravidla stanovuje sekta (zákaz sexu před svatbou, zákaz všeobecně (celibát), sekta určuje kdy, kde, kdo a kým, i účel (jen k plození dětí) apod.
každoroční	rituální oslavy a výroční rituály	<ul style="list-style-type: none"> - narozeniny, svátky: večeře ve dvou, tištěná přáníčka, dárky, - tvorba společných tradic a jejich kultivace 	<ul style="list-style-type: none"> - oslavy se týkají osobnosti vůdce nebo podle učení
pojící se k událostem (přechodové)	vytvoření vlastní domácnosti, párové rodiny	<ul style="list-style-type: none"> - tvorba vlastního zázemí, domova - místo pro budování vztahu - odloučení od rodičů - nutnost vlastních ekonomických zdrojů 	<ul style="list-style-type: none"> - sdílená vůdcova vize o podobě bydlení - hromadné soužití v komunitách - není soukromí - ekonomická závislost členů
	zasnoubení	<ul style="list-style-type: none"> - rituály namlouvání - zasnoubení je dobrovolné - zasnoubení může trvat různě dlouho 	<ul style="list-style-type: none"> - sekta vybírá partnera (ne homosexuál, musí to být člen sekty) - snoubenci nerozhodují o datu svatby
	svatební obřad	<ul style="list-style-type: none"> - 2 partneři jsou objektem rituálu - rituál 1. manželské noci - průběh svatebního dne, obřadu a oslav určují partneři – novomanželé - možnost rozvodu - oslava výročí svatby - právní omezení: věk, způsobilost k úkonům, incest 	<ul style="list-style-type: none"> - hromadné svatby - svatební noc bývá tabu (přesné postupy) - celý proces je dán pravidly a postupy skupiny - svazek na celý život - výročí se neslaví - nerespektují právo: sňatky s nezletilými, vztahy mezi příbuznými

Tabulka 2 Partnerská intimita a láska v rituálech sekt a většinové společnosti

7.6.3 Individuální intimita

„Jsou chvíle, kdy se skupina snaží kontrolovat ty nejintimnější věci, snaží se mít informace o vaší 'třinácté komnatě', o nevyslovených přáních, snech, vztazích, představách.“⁴⁷ V průběhu každodenních rituálů, k nimž se řadí především **kolektivní motlitby, bohoslužby, přednášky, skupinová sezení a semináře**, dochází k navozování změněných stavů vědomí a k domnělému prožitku mystických zážitků.

Sekty se snaží u členů navodit stav tzv. sensorického přetížení, kdy člověk nevnímá čas, není schopen přemýšlet a vyhodnocovat svoje jednání. Je to změněný stav vědomí, k němuž sekty své členy přivádějí právě na skupinových seancích. Do hypnotického stavu se člen může dostat po dlouhé meditaci, dechových cvičeních nebo společných zpěvech, které bývají součástí rituálů. Napomáhá i rytmičné bubnování nebo rytmické zvuky v hudební kulise, která je při přednáškách puštěna. Rovněž vytleskávání, dupání do rytmu, opisování dlouhých biblických pasáží nebo hodinové monotónní monology přednášejícího jsou metody, které mají hypnotické účinky.

Samotné metody nejsou špatné, v praxi se používá např. hluboké dýchání pro uklidnění, avšak sekty záměrně tyto stavy navozují, aby u stoupenců vyvolali regresivní stav, při kterém i dospělí reagují jako děti. Necháávají si cokoli namluvit, neuvědomují si logiku své volby a její důsledky. Toto **rituální mentální programování** oslabuje schopnost samostatně myslet i cítit emoce [Porterfieldová 1997: 70-92].

Porterfieldová ve své knize O sektách uvádí příklad mladé slečny, která poprvé zavítala na takovou přednášku. Zarazila jí zejména pasivita přisedících, kteří však již mentálnímu programování podlehlí:

Když nesouhlasila s některými výroky přednášejícího, vstala a velice slušně chtěl diskutovat. Jeho reakce ji však vyvedla z míry. 'Jste jen ubohý červ. Nic než ubohý červ, křičel muž. 'Nejsem, (...) Neřkám, že jsem lepší než ostatní lidé tady, ale nejsem také úplně špatná. Pouze nesouhlasím úplně se vším, co říkáte.' 'Jste horší než beznadějní a byli jste odsouzeni do pekla ještě dřív než jste se narodili, pokračoval muž. Bonita se rozhlédla po sále a viděla, jak ostatní přikyvuji (Porterfieldová 1997: 76-77).

Veřejné rituální zpovědi jsou dalším typem rituálu, které se dotýkají individuality člena. „Členové sekty, kteří musí vykládat o svých prohřešcích před ostatními a jsou

⁴⁷ CHVÁTALOVÁ, Helena. Rodina.cz [online]. 2000 [cit. 2012-05-01]. *Tiché nebezpečí sekt*. Dostupné z WWW: <http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=821>.

za ně odsouzení, si ke společenství vytvářejí mnohem silnější pouta. Protože věří ve svou bezcennost, brzy začnou trpět tím, co psychologové v poradnách nazývají naučená bezmoc“ (Porterfieldová 1997: 91).

Intimita jednotlivých členů je nabourána i tím, že nemají žádné soukromí. Povoleno jsou jen skupinové aktivity, které však zabírají většinu dne. Všechny tyto faktory vedou k tomu, že člen sekty ztrácí přehled ve svém životě. Ztrácí schopnost spontánně reagovat, projevat emoce, a to se projeví v neschopnosti navazovat a udržovat vztahy, protože ty vyžadují pružnost a kreativitu. Důsledkem výše popsaných rituálů je paranoidní chování a fobie vůči všemu, co pochází z jiného prostředí než z prostředí sekty. Členové se navzájem kontrolují, jsou v nich vzbuzovány pocity viny a méněcennosti, nicotnosti na tomto světě [Porterfieldová 119-122].

Kolektivní rituály společenství potlačují individualitu. Lidé nemohou svobodně uvažovat a jednat, rozhodovat o sobě a plnit si své osobní cíle. Ty jsou nahrazeny skupinovými. K otázce potlačování individuality se v knize Krize svědomí vyjadřuje i bývalý člen skupiny svědků Jehovových „Avšak jaké jsou dopady toho, když duchovní ‘vedení’ přeroste v duševní nadvládu nebo dokonce duchovní tyranii? Co se stane, když žádoucí kvality jednoty a řádu jsou nahrazeny byrokratickým nařizováním nebo požadavky na institucionální konformitu? Co následuje, obrátí-li se náležitá úcta k autoritě v servilnost nezpochybnitelnou poslušnost, zřeknutí se zodpovědnosti před Bohem rozhodovat se na základě vlastního svědomí?“ (Franz 1997: 8). O zásazích do intimních oblastí stoupenců hovoří i další bývalý člen NSSJ:

V běhu času a světových událostí a v životě našem a společenství svědků Jehovových nastal okamžik, ve kterém pokládáme za nutné odmítnout totalitní systém duchovní nadvlády elitní skupiny lidí, která dílem cíleně, dílem z nevědomosti, avšak v každém případě neoprávněně a bezbožně soudí a nepřipustně ovlivňuje svědomí jednotlivců. Tato skupina zároveň zcela popírá přirozené právo jednotlivých svědků na svobodné vyjadřování, přičemž si současně činí nárok ovládat i jejich názory a vnitřní postoje.⁴⁸

Následující tabulka podává srovnání rituálů sekt a většinové společnosti z pohledu individuální intimity:

---

⁴⁸ MALÝ, Michal M. a Jakoubek ze Stříbra. Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Nezávislé informační fórum o Společnosti Strážná Věž a svědcích Jehovových*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zdomova/prohlaseni.htm>.

		Většinová společnost (majorita)	Náboženská sekta (minorita)
každodenní	rituály všedního dne	<ul style="list-style-type: none"> - osobní ranní rituály (snídaně, čištění zubů, mytí, cvičení, běhání, TV pořad): aktivity dle vlastní volby a zvyku - oblíbené postupy při vaření, jídelníček jako rituál - denní činnosti jsou výsledkem osobní volby (pondělí a středa oblíbený seriál, pátek a sobota večerní akce s přáteli, víkendová návštěva příbuzných atp.) - rituály zvládání emocí <ul style="list-style-type: none"> * vztek = něco rozbít, zacvičit si * štěstí = zazpívat si oblíbenou píseň * úzkost = sníst tabulku čokolády * samota = pustit si po 30. oblíbený film atd. 	<ul style="list-style-type: none"> - společné ranní rituály modlení, jídla a jiných předem plánovaných aktivit, není soukromí > princip stádnosti - náboženská omezení v jídle, rituální čistota jídla, posvěcování jídla - povinnost modlit se několikrát denně - den je předem naplánován, rutina - v členech jsou potlačovány přirozené projevy emocí (díky mentálnímu programování, senzorickeému přetěžování) - rituál zpovědi řeší negativní emoce členů → vztek a jakákoli nelibost se vysvětluje jako posedlost ďáblem
	volnočasové rituály	<ul style="list-style-type: none"> - člověk má možnost rozhodnout se, čemu se bude věnovat (pravidelné kroužky, sledování seriálů – rituály oblíbených činností) 	<ul style="list-style-type: none"> - volnočasové aktivity určuje a ritualizuje sekta s ohledem na své učení (misie, přednášky, sezení)
	vzpomínkové	<ul style="list-style-type: none"> - vlastní album fotografií o svém životě (osobní vzpomínky a zážitky, kronika osobních úspěchů) 	<ul style="list-style-type: none"> - cíl vymazat vše, co bylo před vstupem do sekty, zahodit vše z minulosti
	sexuální rituály	<ul style="list-style-type: none"> - rituál sebeuspokojování - ochrana osobního prostoru - skrývání nahoty - možnost rozvíjet sexualitu podle vlastní vůle 	<ul style="list-style-type: none"> - sebeuspokojování je zakázáno, je to podléhání tělesnosti, hřích - tělo člena je jen schránka – na jednu stranu je nahota tabu a na druhé straně se s ní v rituálech pracuje (symbolika těla) - sexualita je pod kontrolou skupiny
každoroční	oslavné rituály a výroční rituály	<ul style="list-style-type: none"> - oslavenec je středem pozornosti, přijímá dárky (souvisí s jeho životem, profesí, povahou) - velké oslavy dodávají pocit důležitosti, oblíbenosti (symboly – balónky, chlebíčky,..) - Vánoce aj.: sebeuplatnění v rodinných rituálech, pocit angažovanosti, sounáležitosti - rituální výročí jednotlivce: oslava osobních úspěchů - novoroční předsevzetí: osobní plány a cíle 	<ul style="list-style-type: none"> - univerzalita člena je podporována jednoduchým oděvem, stylem účesu - výjimečný je vůdce/bůh, ne člen, proto se veškeré oslavy týkají jen jich - mileniální hnutí: přípravy na konec světa, každý rok se slaví datum, kdy má přijít armagedon/ boží království/ antikrist/ satan atd. podle víry

Tabulka 3 Individuální intimita v rituálech sekt a většinové společnosti

7.7 Rituály nenarušující oblast intimity a citových vztahů

Při svém zkoumání jsem bohužel nenalezla mnoho rituálů, které by nenarušovaly oblast intimity a citových vztahů svých stoupců, jelikož život sekt a menšinových církví je až příliš odlišný od života většinové společnosti. V životě členů jsou nabourávány základní hodnoty a víry, a tak je skutečně složité narazit na rituál, který nezasahuje negativně do zkoumaných oblastí života. Dokonce i při pohřbu je narušena rodinná intimita, protože o způsobu, místě a průběhu obřadu rozhoduje autorita, nikoli rodina zemřelého.

Křest je jedním z mála rituálů, které mohou spadat do této kategorie. Účastní se ho obvykle rodina nebo i širší příbuzenstvo. Děti se většinou křtí vysvěcené, kdežto u dospělých se vyžaduje zahalení. Například povinnost být při křtu v dospělosti zahalen můžeme považovat za respektování individuální intimity člena skupiny.

Pokud hledáme rituály sekt a menšinových církví, které nenarušují zkoumané oblasti, je nutné zabývat se jen těmi skupinami, které nevykazují totalitní systém fungování. Existují i dobrá, neškodná náboženská hnutí, která usilují o rozvoj svých členů. Mezi charakteristiky těchto skupin patří dobrovolné členství, úcta k individualitě členů, možnost ponechat si vlastní názory. Rovněž existují sebevzdělávací skupiny, které nabízejí svým členům vedení, ale pozor na to, že jsou sami odpovědní za svůj život. Tato uskupení se nevyznačují tajnůstkářskou atmosférou, ani řadou příkazů a pravidel. Naopak. Podporují ve svých členech kritické myšlení a respektují odlišné názory, které podnícejí diskuzi [Porterfieldová 147-149]. Rituály takových skupin nenarušují oblasti intimity a lásky, protože se nesnaží své členy ovládat a využívat.

8. Závěr

Odborníci zabývající se problematikou sekt již léta hledají odpověď na definici tohoto pojmu, která by vystihovala univerzální vlastnosti platné pro všechny typy těchto skupin. Doposud se však neshodli na žádné, a proto jediným způsobem, jak sekty explicitně definovat, je popsat je souborem charakteristik a představ o jejich fungování. V tomto smyslu jsou sekty vlastně ideálním typem, který pravděpodobně vznikl jako důsledek nedostatečné spirituality dnešního racionalizovaného světa. V současné době zvláště čeští sociologové usilují o pomalé vyloučení pojmu „sekta“ z odborného diskurzu a o implementaci termínu „nové náboženské hnutí“.

Prvním výzkumným cílem práce bylo zjistit, jak se liší život rodiny ve většinové společnosti od života rodiny žijící v sektě nebo menšinové církvi. Pro komparaci jsem použila kategorie, které zahrnují podstatné aspekty rodinného života, a to: bydlení a životní prostor rodiny, partnerský vztah a manželství, rodinné hodnoty, přístup k dětem a jejich výchova, vnitřní atmosféra rodiny a autonomie rodiny. Komparativní analýza ukázala, že sekty a menšinové církve odvozené z křesťanství narušují oblast rodinné, partnerské i individuální intimity a citových vztahů v běžném životě svých stoupenců.

Následná analýza rituálů potvrdila, že k narušování zkoumaných oblastí lidského života dochází i v rituální praxi sekt a menšinových církví. Typologie, jejíž vytvoření bylo základním výzkumným cílem práce, kategorizuje rituály do dvou velkých skupin; na ty, které narušují oblast rodinné, partnerské a individuální intimity a lásky a ty, které je nenarušují a respektují.

Výsledná typologie je však jen jedním z mnoha výzkumných pohledů na zkoumanou problematiku. Realizovaný výzkum se pohybuje spíše v oblasti opatrného hledání podobností a souvislostí než v poli definitivních soudů. Platnost vyslovených závěrů má tedy své limity. Každý rituál, který byl podroben analýze, je samostatnou sociální událostí a vlastním řešením skupiny, stejně jako každá zkoumaná skupina má svá specifika. Nelze všechny rituály sekt a menšinových církví generalizovat na jednu jedinou validní úroveň. Vzhledem k množství skupin odvozených z křesťanství, které ve světě působí, byla analýza provedena na relativně malém počtu případů, které navíc byly velmi rozdílné. Je tedy omyl domnívat se, že

učiněné závěry jsou nepochybné. Na druhou stranu kladem výzkumu je skutečně objevená řada podobností.

Výzkum rovněž ukázal, že způsob, jakým zkoumané skupiny ve svých rituálech pracují s prvky intimity a citových vztahů, v zásadní míře souvisí s principy jejich běžného fungování. K narušování zkoumaných oblastí lidského života dochází ve skupinách s totalitním fungováním, a ty nejsou nebezpečné primárně svými rituály, ale svou nedemokratickou představou o člověku jako tvorovi neschopného žít bez rad vyšší bytosti. Rituální praxe náboženských sekt a menšinových církví, které respektují individualitu a svobodu jednotlivce, se s takovými zásahy do oblastí intimity a citových vztahů neseťkáme.

Přestože analýza sděluje jasné hrozby sekt pro člověka, řešením není zakázat všem těmto společenstvím jejich působnost. Potírány by neměly být takové skupiny, které jen zastávají jiné vidění světa, ale takové, jejichž představy o člověku nemají nic společného se svobodou, rovností, spravedlností a solidaritou. Jaká je však náboženská normalita, je velmi těžké určit. Proto se domnívám, že porozumět způsobům, jakým sekty a menšinové církve s prvky intimity a lásky pracují, do jisté míry znamená porozumět těmto společenstvím samotným.

Summary

For years experts dealing with the problem of sects try to find an answer for definition of this term, which would explain universal properties valid for all types of these organizations. So far, however, they did not agree to any, so the only way to explicitly define the sects is to describe the set of characteristics and ideas about their operation. In this sense the sects are actually an ideal type, which is probably originated as a result of a lack of spirituality in today's rationalized world. At present, modern sociologists seek to eliminate the term "sect" from professional discourse and they try to implement the term "new religious movement".

The first research target was to find out, how different the family life of major society is from family life of the sect or minority church. For comparison I used categories that include the essential aspects of family life; namely: housing and living space of the family, partnership and marriage, family values, attitude to children and their education, family atmosphere and autonomy of the family. Comparative analysis showed that sects and minority churches derived from Christianity violate the area of family, partner and individual intimacy and love in ordinary life of their followers.

Following analysis of rituals confirmed, that violating of the examined areas in human life is a ritual practice of sects and minority churches. Typology, whose creation was the basic research target of this thesis, categorizes rituals into two large groups; those, that violate the area of family, partner and individual intimacy and love and those, that do not violate them and respect them.

The resultant typology is just one of many research perspectives. Realized research moves more in the area of careful searching for similarities than in the field of final judgements. The validity of presented conclusions has its limits. Every examined ritual is an independent social event and own group solution, also as every group has its own specifics. Not all rituals of sects and minority churches can be generalized to an one valid level. According to the amount of the groups derived from Christianity, which works in the world, the analysis was performed on a relatively small number of cases, moreover were very different. It is a mistake to believe that its conclusions are undoubted. On the other hand, it is true that the research discovered a number of similarities.

The research also shows that the way, how examined groups work with elements of intimacy and love in their rituals, is related to the principles of its everyday life. Violating of examined areas in human life occurs in groups with totalitarian organization and those are not dangerous primarily by their rituals but because of their non-democratic concept of man as a creature unable to live without the advice of higher being. Ritual practices of sects and minority churches, which respect individuality and freedom, we do not identify such interventions to area of intimacy and love.

Although the analysis presents clear threat of the sects for humans, the solution is not to prohibit them. Fighting should not be such a group, which only occupy a different world view, but such a group, whose ideas about human are not related to freedom, equality, justice and solidarity. But it is very difficult to determine what is the religious normality. Therefore I believe that understanding the using of intimacy and love in the sects and minority churches leads to understanding to the groups themselves.

Použitá literatura

BARRETT, David V. *Sekty, kultury a alternativní náboženství*. Vyd. 1. Praha: Železný, 1998, 411 s. ISBN 80-240-0066-0.

BELL, Catherine M. *Ritual: perspectives and dimensions*. Vyd. 1. New York: Oxford University Press, 1997, 351 s. ISBN 978-0-19-973510-5.

BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 335 s. ISBN 978-80-7367-378-9.

Sekty a nová náboženská hnutí : Dokumenty katolické církve. Vyd. 1. Praha: Zvon, 1997, 97 s. 80-7113-207-1.

FROMM, Erich. *Umění milovat*. Vyd. 1. Praha: Orbis, 1956, 118 s.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-7178-303-x.

Slovník cizích slov. Praha: Encyklopedický dům, 1996, 366 s. ISBN 80-90-1647-8-1.

JAMIESON, Lynn. *Intimacy*. Vyd. 1. Cambridge: Polity Press, 1998, 210 s. ISBN: 0-7456-1573-2.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

KELLER, Jan. *Nedomyšlená společnost*. Vyd. 4. Brno: Doplněk, 2003, 125 s. ISBN 80-7239-091-0.

KRČILOVÁ, Hana. *Mentálně hygienické aspekty rituálu „všedního dne“*. Praha: 2000. 146s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Iva Štětovská.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 204 s. ISBN 80-247-1370-5.

LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 181 s. ISBN 80-210-1645-0.

MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: s přihlédnutím k dějinám literatury a umění*. Brno: CERM, 2009, 303 s. ISBN 978-80-7204-560-0.

MASLOW, Abraham Harold. *Ku psychologii bytia*. Modra: Persona, c2000, 223 s. ISBN 80-967980-4-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3., rozšíř. a přeprac. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

MISAUEROVÁ, Anežka a Zdeněk VOJTÍŠEK. *Dětství a sekta*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 28 s. ISBN 80-86991-83-0.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., uprav. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. ISBN 80-86429-05-9.

PETRUSEK, Miloslav. *Sociologie: občanská nauka: základy společenských věd*. Vyd. 3. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997, 75 s. ISBN 80-04-26689-4.

PORTERFIELDOVÁ, Kay Marie. *O sektách*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 1997, 173 s. ISBN 80-7106-233-2.

PREKOPOVÁ, Jiřina. *Jak být dobrým rodičem: krůpěje výchovných moudrostí*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2001, 83 s. ISBN 80-247-9063-7.

SEKOT, Aleš. *Sociologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1985, 362 s.

WIEBEUS, Hans-Otto. *Sekty a lovci duší*. Vyd. 1. Plzeň : Nava tisk, 1997, 295 s. ISBN 80-7211-224-4.

SINGLY, François De. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 127 s. ISBN 80-7178-249-1.

SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturně antropologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, 402 s. ISBN 978-80-7419-019-3.

SOBOTKOVÁ, Petra. *Místo rituálů v současné rodině*. Praha, 2003. 145s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr.Lenka Šulová, CSc.

ŠTAMPACH, Ivan Odilo. *Přehled religionistiky*. Vyd.1. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN: 978-80-7367-384-0.

TURNER, Victor Witter. *Průběh rituálu*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2004, 194 s. ISBN 80-7226-900-3.

VÁCLAVÍK, David a Dušan LUŽNÝ. *Individualizace náboženství a identita: poznámky k současné sociologii náboženství*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2010, 351 s. ISBN 978-80-86702-69-8.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. 1. vyd. Praha: DINGIR, 1998, 137 s. ISBN 80-902528-0-x.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

Elektronické zdroje použité v teoretické části práce

ŠOTOLOVÁ, Olga. Sekulární františkánský řád [online]. *Svědkové Jehovovi*. Dostupné z WWW: http://www.sfr.cz/stranky/poutnik_detail.aspx?id=2474.

ŠTAMPACH, Ivan Odilo, PROFANT, Václav. *Co je a co není sekta*, Dingir 3 (4), 2000, str. 5-6. Dostupné z WWW: <http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/CoJeACoNeniSekta.pdf>.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. Současné právní postavení církví a náboženských společností je neudržitelné, Dingir 1 (1), 1998, s. 6-7. Dostupné z WWW: http://www.dingir.cz/dingir/1998_1/clanky/D1998_1_03.html.

Autobiografické zdroje použité v analytické části práce

NOVOTNÝ, Tomáš. *Mormoni a Děti Boží*. Praha: Votobia, 1998, 168 s. ISBN 80-7220-039-9.

KŘEMEN, Pavel. *Boj se sektou: o sektě, která tragicky poznamenala život herečky Mileny Dvorské*. Vyd. 1. Praha: Duel, 1997, 118 s. ISBN 80-902324-4-2

FRANZ, Raymond. *Krise svědomí: [výpověď člověka, který odešel z ústředí svědků Jehovových]*. 2. vyd., v *Návratu domů* 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1998, 415 s. ISBN 80-85495-80-5.

Strážná věž: Hlásající Jehovovo Království. Selters: Wachturm Bibel- und Traktat-Gesellschaft der Zeugen Jehovas, 2011, roč. 132, č. 21.

Elektronické zdroje použité v analytické části práce

Blesk pro ženy [online]. 2009 [cit. 2010-05-01]. *Mládí jsem zabila v sektě!* Dostupné z WWW: <http://www.prozeny.cz/magazin/vase-pribehy/archiv-tematu-tydne/10147-tema-tydne-mladi-jsem-stravila-v-sekte-uz-nikdy>

ČTK. Týden.cz [online]. 2011 [cit. 2011-08-05]. *Vůdci sekty hrozí za nezletilé nevěsty 119 let vězení*. Dostupné z WWW: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/vudci-sekty-hrozi-za-nezletile-nevesty-119-let-vezeni_208741.html

DOHNAL, Petr. Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Smrt neviňátek*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/ZJS/smrtnevinatek.htm>.

CHVÁTALOVÁ, Helena. Rodina.cz [online]. 2000 [cit. 2012-05-01]. *Tiché nebezpečí sekt*. Dostupné z WWW: <http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=821>.

KYŠA, Leoš. Hospodářské noviny [online]. 2010 [cit. 2012-05-01]. *Byl jsem svědek Jehovův*. Dostupné z WWW: <http://hn.ihned.cz/c1-40335390-byl-jsem-svedek-jehovuv>.

LÁTAL, Martin. Straznavez.cz [online]. 1999 [cit. 2012-05-01]. *Vyvarujte se jehovistů!* Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/Latal-Zp.htm>.

MALÝ, Michal M. a Jakoubek ze Stříbra. Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Nezávislé informační fórum o Společnosti Strážná Věž a svědcích Jehovových*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zdomova/prohlaseni.htm>

MALÝ, Michal a Zdeněk VOJTÍŠEK. Dingir 2007 [online]. [cit. 2012-05-01] *Život v šedé zóně*. Dostupné z http://www.dingir.cz/zivot_v_sede_zone.shtml a z <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/zivotvsedezone.htm>.

MARTÍNEK, Roman. Žďárský deník.cz [online]. 2012 [cit. 2012-05-01] *Stále se bojím, vysvětluje bývalá členka sekty Most ke svobodě*. Dostupné z WWW: http://zdarsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/20120314_ji_stale-se-bojim-rika-byvala-clenka-sekty-u62f.html.

Novinky.cz [online]. 2008 [cit. 2012-05-01]. *Sekta vyhladověla k smrti batole za to, že neříkalo „amen“*. Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/147051-sekta-vyhladovela-k-smrti-batole-za-to-ze-nerikalo-amen.html>.

SKLENÁŘ, Michal. Vyškovský deník.cz [online]. 2008 [cit. 2012-05-01]. *Hlásají konec světa, a přitom si spouští na důchod*. Dostupné z WWW: http://vyskovsky.denik.cz/zpravy_region/hlasaji-konec-sveta-a-pritom-si-spori-na-duchod.html.

Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Památník Společnosti Strážná věž*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zdomova/ak2.htm>

Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Zkažené dětství*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Zkusenosti/zkazenedetstvi.htm>.

Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Oficiální dopisy Náboženské společnosti svědkové Jehovovi v ČR (NSSJ v ČR) starším týkající se obtěžování dětí*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Pedofil/obtezovanidopisy.htm>.

Straznavez.cz [online]. [cit. 2012-05-01]. *Svědkové Jehovovi proti vysokoškolskému vzdělání*. Dostupné z WWW: <http://www.straznavez.cz/Vzdelani/vysokoskolskevzdelani.htm#Losch>.

ŠULOVÁ, Lenka. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu [online]. 2012 [cit. 2012-05-01]. *Význam rituálů pro současnou rodinu*. Dostupné z WWW: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocclanku=2006010203>.

Vitexovy stránky [online]. 2006 [cit. 2012-05-01]. *Utekla jsem sektě moonistů*. Dostupné z WWW: <http://vitex.hippy.cz/?clanekid=17&file=sekta.html&redirmg=bypass>.

VLK, Miloslav Kardinál. Miloslav Kardinál Vlk [online]. 2008 [cit. 2012-05-01]. *Moje zkušenost s jehovisty*. Dostupné z WWW: <http://www.kardinal.cz/index.php?cmd=article&articleID=262>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Obyvatelstvo ČR podle náboženského vyznání (tabulka)

Příloha č. 2: Věřící v ČR podle náboženského vyznání (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Obyvatelstvo ČR podle náboženského vyznání

Stav k: 1.3. 2001

	Obyvatelstvo úhrnem	v tom			v tom v procentech		
		bez vyznání	věřící	nezjištěno	bez vyznání	věřící	nezjištěno
Česká republika	10 230 060	6 039 991	3 288 088	901 981	59,04	32,14	8,82
Hl. m. Praha	1 169 106	787 024	286 567	95 515	67,32	24,51	8,17
Středočeský kraj	1 122 473	770 234	262 441	89 798	68,62	23,38	8,00
Jihočeský kraj	625 267	328 670	216 757	79 840	52,56	34,67	12,77
Plzeňský kraj	550 688	360 347	133 526	56 815	65,44	24,25	10,32
Karlovarský kraj	304 343	220 153	62 494	21 696	72,34	20,53	7,13
Ústecký kraj	820 219	633 210	129 822	57 187	77,20	15,83	6,97
Liberecký kraj	428 184	311 002	78 818	38 364	72,63	18,41	8,96
Královéhradecký kraj	550 724	352 132	146 738	51 854	63,94	26,64	9,42
Pardubický kraj	508 281	299 199	162 695	46 387	58,86	32,01	9,13
Vysočina	519 211	214 647	240 669	63 895	41,34	46,35	12,31
Jihomoravský kraj	1 127 718	535 784	492 323	99 611	47,51	43,66	8,83
Olomoucký kraj	639 369	344 162	236 441	58 766	53,83	36,98	9,19
Zlínský kraj	595 010	219 807	328 516	46 687	36,94	55,21	7,85
Moravskoslezský kraj	1 269 467	663 620	510 281	95 566	52,28	40,20	7,53

Zdroj: Český statistický úřad.

Dostupné z WWW: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=OB010+%28kraje%29&vo=null>.

Příloha č. 2: Věřící v ČR podle náboženského vyznání

Stav k: 1.3. 2001

	Věřící úhrnem	v tom církev (vyznání, víra)								
		římsko- katolická	čs.husitská	českobratrská evangelická	slezská evangelická a.v.	pravoslavná	Svědkové Jehovovi	adventisté sedmého dne	staro- katolická	ostatní
Česká republika	3 288 088	2 740 780	99 103	117 212	14 020	22 968	23 162	9 757	1 605	259 481
Hl. m. Praha	286 567	206 039	17 624	16 227	79	5 565	3 027	806	327	36 873
Středočeský kraj	262 441	212 965	13 010	11 994	26	1 976	2 038	445	172	19 815
Jihočeský kraj	216 757	191 352	5 015	3 064	7	689	1 076	382	122	15 050
Plzeňský kraj	133 526	113 983	2 925	3 971	10	1 226	778	234	49	10 350
Karlovarský kraj	62 494	47 894	1 283	3 515	6	1 843	1 408	194	18	6 333
Ústecký kraj	129 822	98 455	5 711	5 398	16	3 104	2 117	361	148	14 512
Liberecký kraj	78 818	55 655	7 022	3 635	14	928	795	358	163	10 248
Královéhradecký kraj	146 738	113 630	13 141	5 358	12	827	1 100	589	77	12 004
Pardubický kraj	162 695	133 779	5 353	12 082	14	560	688	378	61	9 780
Vysočina	240 669	217 251	2 244	8 596	4	416	786	373	65	10 934
Jihomoravský kraj	492 323	438 788	7 590	11 574	43	1 748	1 590	1 380	95	29 515
Olomoucký kraj	236 441	207 113	7 106	4 330	15	2 162	1 002	721	98	13 894
Zlínský kraj	328 516	290 817	2 233	17 154	9	434	817	589	63	16 400
Moravskoslezský kraj	510 281	413 059	8 846	10 314	13 765	1 490	5 940	2 947	147	53 773

Zdroj: Český statistický úřad.

Dostupné z WWW: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=OB011+%28kraje%29&vo=null>.